

FINANCIËEL JAARVERSLAG 2021

**VERENIGING
NEDERLANDS JURISTEN COMITÉ
VOOR DE MENSENRECHTEN**

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord van de penningmeester	3
Algemeen, organisatiegegevens	6
JAARREKENING 2021	
Balans per 31 december 2021	7
Winst- en verliesrekening over 2021 (en 2020)	9
Toelichting op de balans per 31 december	10
Toelichting op de winst- en verliesrekening over 2021	13
Begroting en realisatie 2021, begroting 2022	15
Toelichting op de begroting	16
Bijlage	17
Inhoudelijk jaarverslag Vereniging NJCM 2021	20

Voorwoord van de penningmeester

Introductie

Dit is het financiële jaarverslag van de rechtspersoonlijkheid bezittende vereniging Nederlands Juristen Comité voor de Mensenrechten (de “Vereniging NJCM”) over het jaar 2021. De bedoeling van dit jaarverslag is de leden, donateurs, subsidiegevers, fondsen, sponsors en andere belangstellenden van de Vereniging NJCM te informeren over de financiële gang van zaken in het afgelopen jaar. Dit financiële jaarverslag wordt mondeling toegelicht in de algemene ledenvergadering (“ALV”) van de Vereniging NJCM op 15 september 2022.

Inhoudelijk jaarverslag

Het financiële jaarverslag van de Vereniging NJCM laat zich het beste lezen in samenhang met een overzicht van de activiteiten die in het betreffende jaar zijn gerealiseerd. Het inhoudelijk jaarverslag van de Vereniging NJCM over 2021 is daarom toegevoegd aan het financiële jaarverslag 2021. Het inhoudelijk jaarverslag wordt bovendien gepubliceerd in het Nederlands Tijdschrift voor de Mensenrechten (“NTM”) en op www.njcm.nl. In het inhoudelijk jaarverslag wordt volledigheidshalve ook gerapporteerd over activiteiten van de Stichting NJCM-Boekerij en de Stichting Vrienden van het NJCM.

Samenstelling en controle

Evenals voorgaande jaren is het financiële jaarverslag van de Vereniging NJCM samengesteld met behulp van een extern administratiekantoor: Hendriks Belastingadviseurs B.V. te Rijswijk. Dat kantoor heeft ook administratieve assistentie verleend, waaronder diensten op het gebied van de belastingaangifte en de salarisadministratie. De externe administrateur heeft een samenstellingsverklaring afgegeven.

Het financiële jaarverslag van de vereniging over 2021 is verder beoordeeld door een kascommissie die elk jaar specifiek daarvoor wordt aangezocht onder de leden. De kascommissie bracht zijn advies uit op 30 augustus 2022.

Samenvatting en conclusie kascommissie

De kascommissie heeft geen accountantscontrole toegepast. Dit kan ook niet verwacht worden van de kascommissie. Uit de door de kascommissie verrichtte werkzaamheden zijn echter geen aanwijzingen naar voren gekomen dat het financieel jaarverslag 2021 van de Vereniging NJCM geen getrouw beeld geeft van de omvang en de samenstelling van het vermogen en het resultaat.

Wel constateert de kascommissie dat het jaarverslag de suggestie wekt dat tekorten pas na afloop van het jaar worden of zijn geconstateerd. Dat past niet bij een stabiele financiële huishouding. Daarom beveelt de kascommissie aan om de interne processen en procedures aldus aan te passen, dat tekorten die tijdens het boekjaar ontstaan zoveel mogelijk tijdens het jaar worden opgemerkt, en tijdens het boekjaar zo veel mogelijk te herstellen of oplossen, en daarvan in het jaarverslag blijkt te geven.

Ook adviseert de kascommissie de aansluiting bij een CAO in 2022 te voltooien, en de arbeidscontracten daarop aan te passen. Voorts adviseert de kascommissie in lijn met het advies van de vorige commissie, om de accountantscontrole over 2022 te agenderen, en daarbij zo nodig de omzetbelastingpositie mee te nemen.

De kascommissie stelt de leden voor om de voorliggende jaarrekening van de Vereniging NJCM over het jaar 2021 goed te keuren en decharge te verlenen aan het bestuur.

Het bestuur dankt de kascommissie hartelijk voor haar werk. Tevens onderschrijft het bestuur de adviezen van de kascommissie. In het bijzonder de penningmeester zal zich inspannen om ook gedurende het jaar een accuraat beeld van de financiële positie te blijven houden. Wel wil het bestuur aangeven dat het tekort niet als verrassing kwam. Toen duidelijk werd dat beoogde nieuwe financiering uit zou blijken, was ook

duidelijk dat de vereniging meer geld zou uitgeven dan er zou binnenkomen. Besparen op de uitgaven is maar heel beperkt mogelijk, omdat het grootste deel van de uitgaven bestaat uit salariskosten.

Het bestuur staat ook achter het doen van een accountantscontrole, maar is hierbij erg afhankelijk van de tijdige oplevering van de jaarrekening door de externe administrateur. Het bestuur heeft een nieuwe administrateur op het oog en hoopt in 2023 over te kunnen stappen. Tenslotte wil het bestuur de aansluiting bij een CAO verder onderzoeken, maar ze verwacht niet dat dit proces in 2022 afgerond zal zijn.

Beleid

Het beleid van het bestuur van de Vereniging NJCM is erop gericht dat deze rechtspersoon jaarlijks een neutraal resultaat heeft. Een eventueel positief resultaat wordt toegevoegd aan de algemene reserve, dat tot doel heeft om de continuïteit van de Vereniging NJCM te waarborgen.

Resultaat

De Vereniging NJCM heeft het jaar 2021 voor wat betreft haar normale exploitatie met een negatief resultaat afgesloten (€ -51.087). De volledige winst- en verliesrekening vindt u op pagina 9. Gezien de hoogte van het bedrag vindt het bestuur een korte toelichting op deze plek op zijn plaats.

Het negatieve resultaat kent enkele belangrijke componenten:

- De vereniging kende fors lagere inkomsten dan begroot (zie ook de begroting op pagina 15). Dit is met name zichtbaar onder de begrotingspost 'inkomsten uit projecten'. De vereniging ontvangt een reguliere overheadbijdrage van de bestaande projecten PILP en Pro Bono Connect (samen €18.000 euro). Daarnaast had de vereniging bij het opstellen van de vorige begroting uitzicht op nieuwe inkomsten voor nieuwe projecten. Helaas hebben de beoogd financiers uiteindelijk besloten om hier niet verder mee te gaan. Dit resulteerde in € 42.000 minder inkomsten dan begroot. Een bijdrage van €5.000 van Civil Liberties voor een ledenwervingscampagne was slechts een pleister op de wonde.
- Er is een eenmalige correctie in de reserves. In 2020 is het overschot van het PILP (€ 17.252) toegevoegd aan de algemene reserves van de Vereniging NJCM, omdat deze de entiteit is waaronder de projecten worden gerealiseerd. Echter, omdat het PILP (net als Pro Bono Connect) zelfstandig wordt gefinancierd, worden eventuele overschotten en tekorten ook geormerkt. Bij het overschot van het PILP in 2020 is dit niet gebeurd en dat wordt dit jaar gecorrigeerd. Deze correctie komt dit jaar als kostenpost terug in de winst- en verliesrekening van de Vereniging NJCM.
- Verder heeft de vereniging extra kosten gemaakt voor de verdere professionalisering. Zo is er advies gevraagd voor een pensioenregeling voor alle werknemers. Deze is per 2022 ingevoerd.

Het bestuur stelt voor het negatieve resultaat ten laste te laten komen van de algemene reserve.

Projecten: Pro Bono Connect en PILP

De inkomsten en uitgaven met betrekking tot twee langetermijnprojecten, Pro Bono Connect ("PBC") en het Public Interest Litigation Project ("PILP"), worden net als de voorgaande jaren in overleg met de externe administrateur apart van de Vereniging NJCM geadmistreerd. Deze projecten worden zelfstandig gefinancierd door diverse externe partijen, die een eigen financiële verantwoording eisen. Alle lasten voor elk project worden rechtstreeks geboekt ten laste van het specifiek voor dat project verkregen fonds. Onder andere voor de ondersteuning vanuit de Vereniging NJCM wordt een jaarlijkse bijdrage uit projecten in rekening gebracht bij het PILP en Pro Bono Connect. De administratief medewerker van de Vereniging NJCM wordt bovendien voor een aantal uren per week betaald uit het PILP-budget.

In 2021 hadden beide projecten meer inkomsten dan begroot, maar ook meer kosten dan begroot. Beide projecten hadden een bescheiden overschot die worden toegevoegd aan de geormerkte reserves voor deze projecten. In de bijlage vindt u meer details over de financiën van het PILP en Pro Bono Connect.

Vooruitblik

Het negatieve resultaat bevestigt de zorg die de penningmeester – en met hem het bestuur – heeft over de financiële situatie van de vereniging. Het bestuur verwacht niet dat de inkomsten op de korte termijn significant verhoogd kunnen worden. Om toch een neutraal resultaat te behalen heeft het bestuur dan ook besloten om de kosten te verlagen. Dit heeft helaas personele consequenties gehad: omdat er te weinig financiële ruimte is, neemt de vereniging in september 2022 afscheid van haar uitvoerend secretaris. De gevolgen hiervan zijn beperkt zichtbaar in de begroting van 2022, omdat het contract tot september van dit jaar doorloopt.

Tegelijkertijd gaat het bestuur zich de komende periode inspannen om extra inkomsten te genereren. Zo stelt het voor om de contributie voor het eerst sinds jaren te verhogen. Ook hoopt het nieuwe fondsen aan te kunnen trekken. Daarnaast gaat de algemene inflatie ook niet aan de vereniging voorbij. Niet-personeelskosten zullen de komende jaren vermoedelijk toenemen.

Voor 2022 verwacht het bestuur opnieuw een negatief resultaat. Voor de jaren daarna lijkt een neutraal resultaat wel mogelijk, waarmee de vereniging weer een gezonde basis heeft.

Namens het bestuur van de Vereniging NJCM,

Vincent Grandia
Penningmeester Vereniging NJCM

Amsterdam, augustus 2022

ALGEMEEN

Organisatiegegevens

De Vereniging NJCM heeft krachtens artikel 3 van de Statuten als doelstellingen het ontwikkelen, versterken en beschermen van de fundamentele rechten en vrijheden van de mens op nationaal en internationaal niveau en in het bijzonder, onverminderd genoemde doelstellingen, het bevorderen en handhaven van de volgende beginselen:

- de verplichting van de overheid de fundamentele rechten en vrijheden te erkennen en in haar handelen en nalaten te eerbiedigen;
- de mogelijkheid van beroep op de fundamentele rechten en vrijheden tegen particulieren;
- de onafhankelijkheid van de leden van de magistratuur en de advocatuur in hun beroepsuitoefening;
- het recht van eenieder op een eerlijk proces.

Bestuur

Het bestuur bestond in 2021 uit de volgende personen: mr. J.M. Steijns (voorzitter), de heer A. Mohamed (penningmeester tot september), mr. dr. D. Misiedjan (tot september), mr. A. Tsheichvili (vanaf september) en drs. V. Grandia (penningmeester vanaf oktober).

Verwerking resultaat

De Vereniging NJCM heeft het jaar 2021 voor wat betreft haar normale exploitatie met een negatief resultaat afgesloten (€ -51.087).

Het bestuur stelt voor het negatieve resultaat ten laste te laten komen van de algemene reserve.

VERENIGING NEDERLANDS JURISTEN COMITÉ VOOR DE MENSENRECHTEN, LEIDEN

BALANS PER

	31 december 2021		31 december 2020	
	€	€	€	€
ACTIVA				
FINANCIËLE VASTE ACTIVA				
Inventaris		6.433		-
VLOTTENDE ACTIVA				
Vorderingen				
Debiteuren	4.435		3.611	
Stichting NJCM-Boekerij	4.538		-	
		8.973		3.611
Liquide middelen				
Bankrekeningen		376.565		397.273
		<u>391.971</u>		<u>400.884</u>

	31 december 2021		31 december 2020	
	€	€	€	€
PASSIVA				
EIGEN VERMOGEN				
Algemene reserve	166.229		154.093	
Resultaat	(51.087)		12.136	
		115.142		166.229
VOORZIENING				
Fonds proceskosten PILP	57.908		55.170	
Voorziening transitievergoedingen PILP	27.585		-	
Voorziening Welzijn personeel PILP	3.000		-	
Projectkosten Mini-campagne	-		5.000	
		88.493		60.170
KORTLOPENDE SCHULDEN				
Crediteuren	3.561		11.861	
Te betalen loonheffing	13.549		7.584	
Te betalen vakantiegeld	13.542		10.433	
Projecten PILP	107.526		78.639	
Project PBC	48.158		39.996	
Project JUSTICE	-		885	
Vooruit ontvangen bedragen	2.000		25.087	
		188.336		174.485
		<u>391.971</u>		<u>400.884</u>

VERENIGING NEDERLANDS JURISTEN COMITÉ VOOR DE MENSENRECHTEN, LEIDEN

WINST- EN VERLIESREKENING OVER

	2021	2020
	€	€
Baten		
Subsidies	34.087	34.087
Inkomsten projecten PILP	352.752	339.971
Inkomsten project PBC	82.940	82.664
Lustrum	-	3.000
Contributies	56.311	56.552
PO-punten	-	2.600
Donaties	4.158	8.496
Bijdrage uit projecten voor NJCM	18.000	20.420
Civil Liberties Union for Europe	5.000	-
	553.248	547.790
Lasten		
Salarissen NJCM	114.878	107.629
Projectkosten projecten PILP	352.752	322.719
Projectkosten PBC	82.940	82.664
Projectkosten JUSTICE	-	1.721
Reiskosten	767	1.223
Kantoorkosten	1.340	1.030
Bijdrage NTM-kosten	20.075	7.800
Salarisbijdrage Stichting NJCM-Boekerij	-	(7.800)
Administratie- en advieskosten	6.667	6.118
Vergaderkosten	476	1.596
Promotiekosten/bijeenkomsten	3.352	3.263
Huisvestingskosten	3.000	3.000
Lustrumkosten	-	4.277
Bankkosten	594	414
Afschrijving	242	-
Correctie reserves PILP 2020	17.252	-
	604.335	535.654
Resultaat	(51.087)	12.136

VERENIGING NEDERLANDS JURISTEN COMITÉ VOOR DE MENSENRECHTEN, LEIDEN

TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER

Algemeen: grondslagen van waardering en bepaling van het resultaat

De activa en passiva worden gewaardeerd tegen nominale waarde, tenzij in de toelichting anders vermeld. Baten en lasten worden opgenomen voor de aan het boekjaar toe te rekenen bedragen, tenzij in de toelichting anders vermeld.

Inventaris

De medewerkers gebruikten in het verleden voornamelijk hun eigen laptops bij thuiswerk of op reis. Met het veelvuldige gebruik daarvan tijdens de pandemie ontstond er vraag naar aanschaf van werk-laptops. Er zijn er vijf aangeschaft, waarvan twee voor medewerkers van Pro Bono Connect. Deze twee worden afgeschreven door Pro Bono Connect.

	2021	2020
	_____	_____
	€	€
VLOTTENDE ACTIVA		
Vorderingen		
<u>Debiteuren</u>		
Nog te ontvangen lidmaatschapsgelden	1.494	947
Universiteit Amsterdam inzake onderwijsgelden	2.940	2.964
Totaal	<u>4.434</u>	<u>3.611</u>
Stichting NJCM Boekerij		
Te vorderen	<u>4.538</u>	<u>-</u>
Liquide middelen		
<u>Bankrekeningen</u>		
ING Bank, NL09 INGB 0003 5409 40	123.909	162.203
ING Bank, NL53 INGB 0007 1496 15	50.311	46.590
ING Bank, NL36 INGB 0006 9577 64	202.345	188.480
Totaal	<u>376.565</u>	<u>397.273</u>

	2021	2020
	€	€
PASSIVA		
EIGEN VERMOGEN		
Algemene reserves		
Stand per 1 januari	166.229	154.093
Resultaat	(51.087)	12.136
Stand per 31 december	<u>115.142</u>	<u>166.229</u>

De algemene reserve wordt aangehouden om de continuïteit van de Vereniging NJCM te waarborgen. Hiertoe wordt een zodanige reserve aangehouden dat de Vereniging NJCM bij het onverhoopt wegvallen van substantiële inkomensbronnen nog minimaal één jaar financieel kan blijven functioneren. De daartoe benodigde reserve wordt jaarlijks beoordeeld op basis van de kosten van de werkorganisatie (exclusief Projecten). Met de huidige reserve kan de werkorganisatie ongeveer één jaar voort.

VOORZIENINGEN

Fonds proceskosten PILP

Dit betreft een reservering voor proceskosten in het geval dat er een procedure wordt verloren en de kosten van de tegenpartij moeten worden vergoed. Dit bedrag is opgebouwd uit vrijgevallen reserveringen uit eerdere financieringsrondes van het PILP.

Stand per 1 januari	€ 55.170
Toevoeging	2.738
Stand per 31 december	<u>€ 57.908</u>

Project Mini-campagne

In 2020 is een bedrag van € 5.000 ontvangen van de Civil Liberties Union for Europe (Liberties) voor een ledenwervingscampagne via sociale media. De uitgaven zijn gedaan in 2021.

KORTLOPENDE SCHULDEN

Te betalen vakantiegeld

Betreft het totaalbedrag van de vakantieaanspraken - bestaande uit de opgebouwde rechten over de maanden juni tot en met december - van de medewerkers (inclusief de medewerkers van de Projecten) ultimo 2021 € 13.542 (2020: € 10.433).

Te betalen loonheffing

Betreft de loonheffing voor de maand december.

Reservering kosten projecten PILP

De volgende bedragen zijn gererveerd voor de uitvoering van de projecten. Een specificatie van deze bedragen staan hieronder. De bedragen zullen in de komende jaren geheel worden uitgegeven aan de projecten.

	2021	2020
	€	€
Project OSF	59.620	11.841
Project Adessium	84.984	96.847
Project EU (te vorderen)	(33.646)	(6.899)
Project SDM (te vorderen)	(108.864)	(11.570)
Project Porticus	30.016	(22.834)
Project DFF	4.928	-
Project Bertha	18.500	18.500
Overige voorzieningen PILP	51.988	(7.246)
Totaal	<u>107.526</u>	<u>78.639</u>

Reservering kosten Pro Bono Connect ad € 48.158

Dit betreft een reservering voor de bedragen die in 2019 tot en met 2021 nog niet zijn uitgegeven, maar in 2022 kunnen worden uitgegeven.

Vooruitontvangen bedragen ad € 2.000

Dit betreft een eenmalig, aanvullend subsidiebedrag ontvangen in het jaar 2020 (beschikking d.d. 31 augustus 2020, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties) voor de publicatie van een lustrumbundel. De publicatie moet nog plaatsvinden.

VERENIGING NEDERLANDS JURISTEN COMITÉ VOOR DE MENSENRECHTEN, LEIDEN

TOELICHTING OP DE WINST- EN VERLIESREKENING OVER 2021

	2021	2020
	€	€
Subsidies		
Ministerie van Justitie en Veiligheid	23.087	23.087
Ministerie van Binnenlandse Zaken	11.000	11.000
	<u>34.087</u>	<u>34.087</u>

De Vereniging NJCM heeft in het boekjaar 2021 van het Ministerie van Justitie & Veiligheid (beschikking d.d. 27 november 2020) en het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (beschikking d.d. 14 januari 2021) subsidie ontvangen met het oog op de dekking van de exploitatiekosten groot € 34.087.

Contributies

De in dit boekjaar ontvangen contributies van leden zijn gesteld op € 56.311 (2020: € 56.552). Het aantal leden is ultimo 2021 iets gestegen tot 1.065 (ultimo 2020: 1.044). Het ledenverloop was als volgt:

Ledenverloop

Aantal leden per 1 januari 2021	1.044
Bij: nieuwe leden	93
Af: opgezegd	72
Aantal leden per 31 december 2021	<u>1.065</u>

PO-punten

Advocaten die opleidingspunten wensten te ontvangen voor het bijwonen van seminars zijn cursusgeld verschuldigd. Tijdens de pandemie, zo ook in 2021, werden geen seminars georganiseerd en voor de webinars hebben zich geen advocaten gemeld voor punten.

Donaties

De Vereniging NJCM ontving in 2021 € 4.158 aan donaties, onder meer van particulieren en van de Stichting Vrienden van het NJCM. Het bestuur en de medewerkers zijn de donateurs zeer erkentelijk voor deze steun en hun vertrouwen.

Druk- en verzendkosten NTM

Het NTM wordt uitgegeven door de Stichting NJCM-Boekerij. De Vereniging NJCM heeft de Stichting NJCM-Boekerij in het boekjaar 2021 € 20.075 betaald voor het drukken en verspreiden van het NTM. Vanaf 2020 wordt gekeken naar de reële financiële uitgaven van de Boekerij.

Administratie- en advieskosten

Door de (financiële en personele) groei van de organisatie had het administratiebureau meer werkzaamheden.

Personeelskosten

Betreft de salarissen, pensioenlasten en aanspraken vakantiegeld.

	2021	2020
	€	€
Salarissen	373.151	324.386
Sociale lasten	19.804	16.862
Pensioenpremies	4.671	4.749
Ziekengelduitkeringen	(26.634)	(9.003)
Verzekeringen en Arbo	4.645	5.941
Diverse personeelskosten	5.371	1.570
	<u>381.008</u>	<u>344.505</u>
Bovenstaand zijn de totale personeelskosten Te verdelen in:		
NJCM	114.878	107.629
PILP	209.210	170.603
Pro Bono	56.920	66.273
	<u>381.008</u>	<u>344.505</u>

De diverse personeelskosten zijn in 2021 gestegen, omdat er thuiswerkvergoedingen zijn uitgekeerd. Dit betrof een eenmalige uitgave.

Begroting en realisatie 2021 en begroting 2022

	Realisatie 2021	Begroting 2021	Begroting 2022
	€	€	€
Baten			
Subsidies	34.087	34.000	34.000
Contributies	56.311	57.000	55.000
PO-punten (seminars)	-	1.000	-
Donaties	4.158	3.000	4.000
Bijdrage uit projecten voor NJCM	18.000	60.600	18.000
Liberties	5.000	-	-
Subtotaal Vereniging	117.556	155.600	111.000
Inkomsten projecten PILP	352.752	320.000	425.000
Inkomsten projecten PBC	82.940	80.000	119.500
Totaal	553.248	555.600	655.500
Lasten			
Salarissen NJCM	114.878	120.000	105.000
Reiskosten	767	2.000	2.000
Kantoorkosten	1.340	1.500	1.500
Bijdrage NTM-kosten	20.075	19.000	20.000
Administratie- en advieskosten	6.667	5.000	5.000
Vergaderkosten	476	1.500	1.500
Promotiekosten/bijeenkomsten	3.352	3.000	3.000
Huisvestingskosten	3.000	3.000	3.000
Bankkosten	594	600	800
Afschrijving apparatuur	242	-	650
Correctie reserves PILP 2020	17.252	-	-
Subtotaal Vereniging	168.643	155.600	142.450
Projectkosten projecten PILP	352.752	320.000	425.000
Projectkosten PBC	82.940	80.000	119.500
Totaal	604.335	555.600	686.950
Saldo baten minus lasten	<u>(51.087)</u>	<u>0</u>	<u>(31.450)</u>

TOELICHTING OP DE BEGROTING

Algemeen

De zoektocht naar nieuwe inkomsten voor de vereniging heeft vooralsnog te weinig resultaat opgeleverd. Dat leidt ertoe dat ook in 2022 een negatief resultaat wordt verwacht. Dit zal ten laste van de reserves gaan. Om verdere negatieve resultaten de komende jaren te voorkomen, heeft het bestuur besloten het contract met de uitvoerend secretaris niet te verlengen. Dit zal de komende jaren voor lagere personeelskosten zorgen, waarmee een neutrale begroting weer in beeld komt. Voor wat betreft de inkomsten en uitgaven voor het Public Interest Litigation Project en Pro Bono Connect wordt verwezen naar het voorwoord.

Baten

In de begroting is rekening gehouden met teruglopende inkomsten uit seminars. Advocaten kunnen tegen betaling seminars bijwonen in het kader van de permanente opleiding en daarbij zogenaamde PO-punten halen. Het is steeds de vraag of het NJCM als vrijwilligersorganisatie daadwerkelijk in staat zal zijn om voldoende seminars te realiseren. Het streven is om elk jaar per werkgroep een seminar te organiseren, maar dit is niet iets wat het bestuur af kan of wil dwingen. Het moet de werkgroepen vrij staan om zelf de meest geschikte instrumenten te kiezen bij de doelstellingen. Daarbij wil het bestuur hen niet beperken in hun vrijheid om het onderwerp van een seminar te kiezen door aan alle seminars het vereiste te koppelen dat ze interessant moeten zijn voor de advocatuur. Deze inkomstenbron is daarom onzeker.

Ook voor wat betreft de inkomsten uit contributies wordt een voorzichtige inschatting gemaakt. Eind 2021 telde de vereniging 1.065 leden, waarmee het streven van een minimum aan 1.000 leden is behouden. Dit is mede te danken aan de ledenwervingscampagne van 2021. Hoewel het een korte campagne betrof, die zich beperkte tot LinkedIn en jonge professionals, heeft het de nodige impuls kunnen geven aan het ledenaantal. Dit was des te belangrijker in een periode waarin geen fysieke seminars konden worden georganiseerd door de lockdowns, wat normaliter tot nieuwe aanwas van leden leidt. Aangezien het een tijdelijke campagne betrof en in 2022 beperkt seminars worden georganiseerd, wordt dat jaar geen grote toename van contributies verwacht.

Lasten

Het NJCM-kantoor is binnen de Universiteit Leiden gevestigd. Er wordt verwacht dat de aan de Universiteit Leiden jaarlijks te betalen vergoeding niet zal toenemen. Sinds 2015 is er ook een vestiging in Amsterdam. De kosten daarvan komen geheel voor rekening van het PILP en Pro Bono Connect.

De druk- en verzendkosten voor het Nederlands Tijdschrift voor de Mensenrechten komen niet langer automatisch voor 85% voor rekening van de Vereniging NJCM. Er wordt sinds 2020 gekeken naar de reële behoefte aan steun bij de Stichting NJCM-Boekrij. Medio 2022 is de fysieke oplage van het NTM naar beneden bijgesteld, na een rondgang onder de leden met de vraag hoe zijn hun tijdschrift wilden ontvangen, digitaal dan wel een papieren versie. In de begroting lopen we nog niet vooruit op een eventuele besparing als gevolg van de kleinere oplage. Deze is sterk afhankelijk van het aantal pagina's per nummer.

BIJLAGE

	2021
	<u>€</u>
Toelichting inkomsten PILP	
OSF	32.349
Adessium	61.863
EU	26.747
SDM	87.547
DFP	12.418
Porticus	97.129
Onderwijs	8.452
Donaties	7.907
Uitkering ziekengelden i.v.m. zwangerschap	18.340
Totaal	<u><u>352.752</u></u>

	2021
	<u>€</u>
Toelichting projecten PILP	
OSF (PILP 3)	
Ontvangen gelden tot en met 2021	128.273
Besteedde bedragen	128.273
Gereserveerd	<u><u>-</u></u>

Op 25 november 2019 heeft Foundation Open Society Institute (FOSI) een bedrag van \$ 150.000 toegezegd voor de periode van 1 augustus 2019 tot en met 31 juli 2021. Het project is afgerond.

OSF (PILP 4)

Ontvangen gelden in 2021	63.711
Besteedde bedragen	461
Gereserveerd	<u><u>59.620</u></u>

Op 3 juni 2021 heeft Foundation Open Society Institute (FOSI) een bedrag van \$ 150.000 toegezegd voor de periode van 1 augustus 2021 tot en met 31 juli 2023.

Adessium

Ontvangen gelden tot en met 2021	225.000
Besteedde bedragen	140.016
	<hr/>
Gereserveerd	<u>84.984</u>

Op 25 juni 2019 heeft Adessium Foundation een bedrag toegezegd van € 225.000 voor de periode van 1 augustus 2019 tot en met 31 december 2022 (dit is inclusief een budget-neutrale verlenging).

2021

€

EU

Ontvangen gelden tot en met 2021	62.801
Besteedde bedragen	96.447
	<hr/>
Gereserveerd (te vorderen)	<u>(33.646)</u>

Op 1 oktober 2019 heeft de Europese Commissie een bedrag toegezegd van € 96.616,72 voor de periode van 1 december 2019 tot en met 30 november 2021. Dit is bestemd voor het dossier Etnisch Profileren.

SDM

Ontvangen gelden tot en met 2021	75.000
Besteedde bedragen	179.405
	<hr/>
Gereserveerd (te vorderen)	<u>(108.864)</u>

Op 28 mei 2020 heeft Stichting Democratie en Media (SDM) een bedrag toegezegd van € 118.750 voor de periode van 1 augustus 2019 tot en met 31 januari 2021. Op 15 oktober 2020 heeft SDM een bedrag toegezegd van €75.000 voor de periode van 1 februari 2021 tot en met 31 januari 2022.

DFF

Ontvangen gelden in 2021	17.347
Besteedde bedragen	12.419
	<hr/>
Gereserveerd	<u>4.928</u>

Op 29 juni 2021 heeft Stichting Digital Freedom Fund (DFF) een bedrag toegezegd van € 24.781,20 voor de periode van 1 augustus 2021 tot en met 31 maart 2022 (dit is inclusief een budget neutrale verlenging van één maand). Dit is bestemd voor het dossier Top 400.

Porticus

Ontvangen gelden tot en met 2021	149.980
Besteedde bedragen	119.964
	<hr/>
Gereserveerd	<u>30.016</u>

Op 26 augustus 2020 heeft Stichting Benevolentia (Porticus) een bedrag toegezegd van € 238.000 voor de periode van 7 september 2020 tot en met 5 september 2022. Dit is bestemd voor het dossier Changing Justice Gears.

2021

€

Bertha

Ontvangen gelden	18.500
Besteedde bedragen	-
	<hr/>
Gereserveerd	<u>18.500</u>

Op 31 maart 2020 heeft Bertha Foundation een bedrag toegezegd van €18.500. Dit is bestemd voor de Wapenexport & Strategisch Procederen conferentie.

Projecten Pro Bono Connect

Ontvangen gelden 2021	80.000
Besteedde bedragen	74.778
	<hr/>
Gereserveerd over 2021	8.162
Nog gereserveerde bedragen over 2019 en 2020	39.996
	<hr/>
Totale reservering	<u>48.158</u>

NJCM
JAARVERSLAG (VASTGESTELD) 2021

Inhoudsopgave

1. Inleiding – beleid 2021
2. International Commission of Jurists
3. Activiteiten
 - 3.1 *Brieven en commentaren*
 - 3.2 *Rapportages*
 - 3.2.1 *Uitgelicht: rapport Kortdurende detentie en mensenrechten*
 - 3.3 *Seminars*
 - 3.4 *Legal observers*
 - 3.5 *Thoolen NJCM-scriptieprijs*
 - 3.6 *Andere activiteiten*
 - 3.7 *Website en sociale media*
 - 3.7.1 *Ledenwervingscampagne*
 - 3.7.2 *Nieuwsbrief*
4. Samenwerking met derden
 - 4.1 *Breed Mensenrechten Overleg*
 - 4.2 *Platform Mensenrechteneducatie*
 - 4.3 *Rapportages*
 - 4.4 *Civil Liberties Union for Europe (Liberties)*
 - 4.5 *Commissie Meijers*
5. Het NJCM
 - 5.1 *Organisatie NJCM*
 - 5.2 *Public Interest Litigation Project*
 - 5.3 *Pro Bono Connect*
6. Stichting NJCM-Boekerij
7. Stichting Vrienden NJCM
8. Verslagen werkgroepen

Net als het jaar 2020 was ook 2021 getekend door Corona en de maatregelen en beperkingen die dat tot gevolg had. Op afstand werken, digitaal vergaderen en bijeenkomen voelde in 2021 meer als het ‘nieuwe normaal’ dan de spaarzame momenten waarop we elkaar in levende lijven ontmoetten, onhandig zoekend naar een passende begroeting.

De drempel om mee te doen bij het NJCM is wellicht lager geworden doordat we massaal gewend en bekend zijn geraakt met deze digitale dimensie. Dit verklaart deels de lange lijst van brieven en rapportages in dit jaarverslag. Er is veel werk verzet in 2021 om de mensenrechten in Nederland, zowel in de fysieke als digitale wereld, te beschermen en te bevorderen.

Toch was het tweede pandemie-jaar een uitdagende voor de vereniging. Juist de verbindingen tussen mensen, die veelal ontstaan en beklijven door persoonlijke ontmoetingen, zijn belangrijk voor het behoud van het verenigingsgevoel en voor nieuwe aanwas. Het zal dan ook niet verbazen dat er weinig enthousiasme was bij de vrijwilligers voor het organiseren van online webinars in plaats van fysieke seminars. De nadruk van het werk van de werkgroepen kwam veel meer op de schriftelijke werkzaamheden te liggen dan de organisatorische. Dit betekende dat ook de ledenwerving zich moest verplaatsen van de seminars en andere persoonlijke ontmoetingen naar de ‘socials’. Dit leidde in de zomer van 2021 tot een ‘value-based’-ledenwervingscampagne op LinkedIn (lees hierover meer in paragraaf 3.7.1), welke in een paar weken tijd evenveel nieuwe leden wist aan te trekken als zich normaliter in vier maanden aanmelden. Hoewel deze korte campagne weinig invloed had op het budget van de vereniging, zorgde het er wel voor dat het ledenaantal na twee jaar van daling weer een stijging vertoont. Daarnaast werd eind 2021 het idee van een nieuwsbrief van de plank gehaald om de zichtbaarheid van het NJCM digitaal verder te vergroten, en daarmee donateurs over ons werk te informeren en nieuwe donateurs aan te trekken. De lichte stijging van donaties in 2021 (paragraaf 7) zal hier nog niet het gevolg van zijn, maar het biedt mogelijkheden voor de toekomst.

De projecten PILP en Pro Bono Connect (waarover meer in paragrafen 5.2 en 5.3) zagen ook in 2021 een groei in de vraag naar hun diensten en in fondsen. Het PILP kon zijn team daardoor in 2021 uitbreiden met ondersteuning op organisatorisch en financieel vlak, waardoor meer aanvragen voor juridische en strategische ondersteuning konden worden onderzocht en nieuwe dossiers werden geopend. Op veel dossiers is er inhoudelijke samenwerking met de werkgroepen en het secretariaat van de vereniging. Zo werd er nauw samengewerkt op het dossier Kortdurende detentie en mensenrechten (paragraaf 3.2.1) en op het dossier Recht op betoging waar de Legal observers onderdeel van zijn (paragraaf 3.4). Pro Bono Connect, dat zijn tweede fase afsloot in 2021, zag wederom een groei in het aantal aanvragen van NGO’s en in het aantal behandelde verzoeken door de aangesloten advocatenkantoren. Daarnaast kon het team, dat in 2020 werd uitgebreid, steviger inzetten op de bevordering van de pro-bono-cultuur bij de kantoren met nieuwe initiatieven - zoals een reeks *clinics* voor startende NGO’s waarbij meerdere kantoren tegelijk worden betrokken. Dat deze nieuwe initiatieven gewaardeerd worden blijkt wel uit de toezegging van alle zestien aangesloten advocatenkantoren voor deelname aan een nieuwe termijn van drie jaar. Om het toenemende aantal verzoeken te kunnen behandelen en nieuwe ideeën verder uit te kunnen werken hebben de kantoren bovendien een hogere jaarlijkse bijdrage toegezegd. Het succes van de formules van deze projecten is hiermee wel bewezen.

De vraag die de vereniging al geruime tijd bezighoudt, en de afgelopen jaren reeds verder is onderzocht, is hoe de twee projecten en hun activiteiten zich verhouden tot de rest van de

organisatie. Mede met behulp van een sponsor is in 2020 een onderzoek gedaan naar de herstructurering van de organisatie en een gezamenlijke visie en missie. Dit resulteerde in een advies van het bureau Verwonderzoek waaraan in het vorige jaarverslag en op de Algemene Ledenvergadering aandacht is besteed. Daaruit volgden onder andere aanbevelingen voor de verdere professionalisering van de werkorganisatie, zoals een collectieve pensioenregeling en aansluiting bij een CAO. In 2021 zijn met betrekking tot de pensioenen de nodige stappen genomen en is er bij de projecten op begroot, waardoor de regeling per 1 januari 2022 kon ingaan. Daarnaast zijn op basis van een deskundig advies de nodige verzekeringen afgesloten die passen bij een grotere organisatie. De belangrijkste praktische aanbevelingen zijn hiermee geregeld.

De wens van de vereniging om nog slagvaardiger en zichtbaarder te kunnen opereren als mensenrechtenorganisatie in Nederland leeft nog steeds. Om de gezamenlijke ambities, zoals Verwonderzoek dit heeft helpen formuleren, te verwezenlijken was verdere uitbreiding van het team nodig. Het fonds dat de nodige onderzoeken en adviezen heeft bekostigd, was bereid met andere vermogensfondsen het ‘nieuwe NJCM’ te ondersteunen. Mede door de onzekere tijden waarin iedereen zich in 2020/2021 bevond en de nadruk die verschillende fondsen steeds meer leggen op projectfinanciering in plaats van structurele financiering zijn de benodigde gelden niet beschikbaar gekomen. Het NJCM, dat zich breed wil blijven inzetten voor de mensenrechten, loopt al langer aan tegen de uitdagingen die de alom gebezigde projectfinanciering met zich meebrengt. Met het wegvallen van de genoemde optie voor structurele financiering, is in 2021 verder nagedacht over funding-mogelijkheden en ook over de huidige structuur van de vereniging. Bij het schrijven van dit jaarverslag, zomer 2022, is duidelijk dat ondanks alle inspanningen voor 2023 enige financiële uitdagingen blijven staan. Zo is het op dit moment helaas niet mogelijk om de functie van uitvoerend secretaris te behouden en moeten wij afscheid nemen van een gewaardeerde collega, die mede verantwoordelijk is voor onderstaande lijst van activiteiten en die we met gepaste trots presenteren. Met een pas op de plaats dus, bezinnen wij ons op de toekomst en werken met zowel het professionele team als de vrijwilligers hard aan de bescherming en bevordering van de mensenrechten in Nederland.

2 International Commission of Jurists

Sinds 1976 is het NJCM als ‘nationale sectie’ verbonden aan de International Commission of Jurists (ICJ) in Genève. De ICJ zet zich wereldwijd in voor de versterking van de rechtsstaat, regionale en internationale mensenrechtenstructuren en de naleving van mensenrechten. Het NJCM is voor zijn beleid en strategie onafhankelijk van de ICJ. Wel is er regelmatig samenwerking op Europees- en internationaalrechtelijke thema’s.

In 2021 vonden er twee online overleggen plaats met de Europese secties van de ICJ. Hierin stond centraal hoe de verschillende secties werken aan het beschermen van mensenrechten. Ook werd samenwerking op het jaarlijkse Rule of Law rapport van de Europese Commissie besproken tijdens de bijeenkomsten en kwamen mensenrechtenschendingen in Polen en Hongarije aan bod. Een blijvend onderwerp van gesprek zijn de COVID-19 maatregelen en mensenrechten. De ICJ moedigt haar secties aan om hierover in gesprek te blijven met elkaar.

3 Activiteiten

3.1 Brieven en commentaren

In 2021 schreef het NJCM twaalf zelfstandige en elf gezamenlijke brieven. De meeste brieven zijn in te zien op www.njcm.nl. Zie hieronder de volledige lijst:

Maand	Middel/ coalitie	Instantie	Onderwerp
Januari 8-01-2021	Brief, met de maatschappelijke coalitie tegen SyRI	Eerste Kamer	Inbreng voor de behandeling van het wetsvoorstel Gegevensverwerking door Samenwerkingsverbanden
18-01-2021	Brief, met Amnesty International	Minister van Justitie en Veiligheid	Intrekking wetsvoorstel strafbaarstelling verblijf in door terroristische organisaties gecontroleerd gebied
29-01-2021	Brief, met de SyRI-coalitie	Eerste Kamer	Verzoek tot het controversieel verklaren van het wetsvoorstel Gegevensverwerking door Samenwerkingsverbanden
April 09-04-2021	Brief	Europees Parlement	<i>Fundamental rights concerns about the Regulation establishing Digital Green Certificates</i>
22-04-2021	Brief	Ministerie van Buitenlandse Zaken	Oproep om het <i>Common Core Document</i> te herzien
23-04-2021	Brief	Tweede Kamer	Over het wetsvoorstel Tijdelijke wet testbewijzen COVID-19
26-04-2021	Brief, met partners van Liberties	Europees Parlement	Inzake de <i>Regulation on a Digital Green Certificate to facilitate free movement in the EU - 2021/0068 (COD) and an accompanying proposal on third country nationals legally staying or residing in the EU (2021/0071 (COD))</i>
26-04-2021	Opiniebrief PILP/NJCM (amicus curiae)	Rechtbanken	Procedures rond gebiedsverboden (artikel 509hh Sv) na betogingen

Mei 12-05-2021	Brief, met ieder(in), MIND, PerSaldo, LFB en Kinderrechtencollectief	Tweede Kamer	De stand van zaken rond de besluitvorming omtrent het Facultatief Protocol bij het VN-verdrag Handicap
Juni 03-06-2021	Brief	Eerste Kamer	De wetsvoorstellen houdende Verruiming mogelijkheden tot het verbieden van rechtspersonen en het Initiatiefwetsvoorstel Bestuurlijk verbod ondermijnende organisaties
07-06-2021	Persbericht	Via eigen website en socials	Reactie op het rapport 'Commissie onderzoek interlandelijke adoptie' (commissie-Joustra) van 8 februari
29-06-2021	Brief, met het Breed Mensenrechten Overleg (BMO) en andere organisaties	Minister voor Rechtsbescherming	Reactie op de Nota van wijziging op het wetsvoorstel Transparantie Maatschappelijke Organisaties (WTMO)
29-06-2021	Brief	Informateur	Mensenrechten (buitenland beleid) in het regeerakkoord, met het BMO
September 03-09-2021	Brief, met BMO-NL	Formerende partijen	Meer ruimte voor het maatschappelijk middenveld in Nederland
06-09-2021	Brief	Formerende partijen	Een rootsfonds voor interlandelijk geadopteerden in Nederland
29-09-2021	Brief, met BMO	Tweede Kamer-commissie BZ	Input voor Notaoverleg Mensenrechten
30-09-2021	Brief	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties	De tijdelijke experimentenwet assistentie bij het stemmen
Oktober 13-10-2021	Brief	Formerende partijen	Het uitbannen van armoede onder kinderen in Nederland
00-10-2021	Input, met het BMO	Adviescommissie Internationale Vraagstukken	Mensenrechten in een veranderende wereld
November 04-11-2021	Brief, met het BMO	M. Rutte, S. Kaag	Mensenrechten in het regeerakkoord
11-11-2021	Brief, met het BMO	Tweede Kamer-commissie BZ	Begrotingsbehandeling BZ

23-11-2021	Brief	Formerende partijen	Een landelijk verbod op fossiele reclame
26-11-2021	Brief	Tweede- en Eerste Kamer	Wetsvoorstel voor een Tijdelijke wet differentiatie coronatoegangsbewijs (2G)

3.2 Rapportages

In 2021 werkte het NJCM aan de volgende rapportages:

Maand	Onderwerp
Juni	<p><i>De Contribution pertaining to the List of Issues Prior to Reporting on the Kingdom of the Netherlands to the UN Committee against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment,</i></p> <p>Medeondertekend door vijf organisaties en vier deskundigen.</p>
	<p><i>Contribution to the European Committee of Social Rights (ECSR) on health, social security and social protection</i></p>
September	Mensenrechtelijke aspecten van kortdurende detentie in Nederland
Januari	<p><i>De Contribution to the European Commission's 2022 Rule of Law report, The Netherlands</i></p> <p>Met het Nederlands Helsinki Comité, de Commissie Meijers, Free Press Unlimited en Transparency International Nederland</p>
November	Start voorbereiding vierde <i>Universal Periodic Review</i> van Nederland

3.2.1 Uitgelicht: rapport Kortdurende detentie en mensenrechten

De vereniging was in 2021 nauw betrokken bij het PILP-dossier over kortdurende detentie en mensenrechten. Dit project werd mogelijk gemaakt door Porticus als onderdeel van het bredere programma 'Changing Justice Gears'. Hierdoor kon de uitvoerend secretaris van het NJCM het project opzetten en coördineren. In samenwerking met een tweetal leden uit de werkgroep Strafrecht en met behulp van een viertal uiterst gemotiveerde student-onderzoekers resulteerde dit in een stevig rapport dat in september 2021 werd gepubliceerd. Het NJCM-rapport is in boekvorm te verkrijgen via het secretariaat en in pdf-vorm te vinden op de website.

Om een aantal bevindingen uit het rapport breder onder de aandacht te brengen werd voor de organisatie van een seminar aangesloten bij een actueel thema, dat van de voorgenomen uitbreiding van het taakstrafverbod bij geweld tegen publieke personen. Het seminar vond plaats in maart 2022. Dit was het eerste seminar na de lustrumviering in maart 2020, voordat de pandemie

een deel van het leven naar de digitale dimensie verplaatste. Dat was op twee verschillende manieren duidelijk te merken tijdens het seminar. Enerzijds was er de vrij lage opkomst doordat veel mensen nog terughoudend bleken in het bijwonen van fysieke bijeenkomsten – zo bevestigde ook de zalenbeheerder ter plekke. Anderzijds waren de aanwezigen zichtbaar blij elkaar weer te zien en vond er een levendige discussie plaats tussen de sprekers en met het publiek. En, niet onbelangrijk voor een vereniging, er werd weer geborrelt. Het seminar was te volgen via een livestream en er is een verslag gemaakt dat is verschenen in *NTM* 2022, p. 399.

3.3 Seminars

In 2021 vonden er geen seminars of webinars plaats. Wel werd er in 2021 gewerkt aan de organisatie van het webinar ‘EVRM – Op weg naar 2030’ dat in januari 2022 plaatsvond en aan het seminar ‘Taakstrafverbod bij geweld tegen personen met publieke taak: wat vindt de praktijk?’ dat in maart 2022 plaatsvond.

3.4 Legal observers

Het NJCM zet sinds 2016 legal observers (juridische waarnemers) in tijdens demonstraties om mee te kijken naar het optreden van politie, gemeenten en demonstranten. Ook kunnen zij demonstranten en andere aanwezigen advies geven over het recht op betoging en de daarmee samenhangende vrijheid van meningsuiting. Het NJCM koppelt zijn bevindingen over het verloop van demonstraties terug aan de betreffende gemeente en politie opdat zij hun beleid en optreden kunnen verbeteren. Bovendien kan de documentatie van de legal observers worden gebruikt in klachtprocedures en rechtszaken.

In 2021 waren NJCM’s legal observers aanwezig bij vier demonstraties. Het was een bewogen jaar, waarin meerdere malen voor onder andere het klimaat en de woningmarktcrisis werd gedemonstreerd. Opvallend was het optreden van de politie tijdens het Woonprotest in Rotterdam. Er werd ingegrepen door de politie op een bepaalde groep demonstranten, zonder een goede rechtvaardigingsgrond voor dit ingrijpen. Gezien het grote belang van het recht op betoging voor het goed functioneren van de democratie en de rechtsstaat hebben autoriteiten een vergaande verplichting om dit grondrecht te faciliteren. De politie hoort hierbij de-escalerend op te treden, wat bij het genoemde protest in Rotterdam niet het geval leek te zijn. Het NJCM heeft zich hier kritisch over uitgesproken bij o.a. NOS, Hart van Nederland en het AD Rotterdams Dagblad, en het belang van dit mensenrecht nogmaals onderstreept.

Het NJCM kon niet alle verzoeken om te observeren inwilligen, omdat er niet altijd genoeg vrijwilligers beschikbaar waren. Ook de coördinatie en terugkoppeling van de monitoring vergt veel tijd. Met het PILP-team werd een aanvraag geschreven om dit project uit te breiden. Daarnaast wordt met Amnesty Nederland gekeken om de samenwerking op dit vlak verder te versterken.

3.5 Thoolen NJCM-scriptieprijs

In 2021 werd de negende editie van de Thoolen NJCM-scriptieprijs gehouden. De prijs ging naar Irthe de Jong voor haar scriptie ‘Climate Justice Before International Human Rights Adjudicators: why climate-related human rights cases should be approached with an intersectional lens’. Als beloning voor haar werk is de scriptie gepubliceerd als nummer 59 in de reeks van de Stichting

NJCM-Boekerij. Het is te bestellen via het NJCM-secretariaat.

De Thoolen NJCM-scriptieprijs wordt tweejaarlijks uitgereikt aan de beste ingezonden Masterscriptie over mensenrechten in Nederland. Het is bedoeld om jonge juristen te stimuleren door te gaan ‘in de mensenrechten’ en is vernoemd naar een van de oprichters en eerste secretaris van het NJCM, Hans Thoolen. De jury bestaat uit prominente mensenrechtenskundigen die lid zijn van het NJCM.

3.6 Andere activiteiten, onder meer:

Maand	Activiteit	Onderwerp
Januari 05-01-2021	Persbericht, met de Institute on Statelessness and Inclusion, ASKV, Defence for Children Nederland en VluchtelingenWerk	‘Tweede Kamer is aan zet na baanbrekend oordeel VN comité over kinderstaatloosheid in Nederland’
Januari 19-01-2021	Overleg met de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa	Verloop Tweede Kamerverkiezingen
28-01-2021 & 25-03-2021	Tweedelige training voor medewerkers en werkgroepvoorzitters door m-powering	Leiderschap
Februari 03-02-2021	Advies n.a.v. verzoek van bezorgde burgers	Interpretatie draaiboek pandemie deel 1
23-02-2021	Overleg met NJCM’s werkgroepvoorzitters	Tweejaarlijkse bijeenkomst over functioneren van de werkgroepen
Maart 10-03-2021	<i>Pledge</i> van het BMO en politieke partijen voor mensenrechten in de nieuwe regeerperiode	Mensenrechten in het buitenlands beleid

11-03-2021	Beantwoording vragen van de Raad van Europa	<i>Questionnaire to NGOs on the implementation of Recommendation CM/Rec(2007)14 of the Council of Europe Committee of Ministers to member states on the legal status of non-governmental organisations in Europe</i>
12-03-2021	Rapport	‘Mensenrechten en de Tweede Kamerverkiezingen 2021’, met focus op het belang van de rechtsstaat, vrijheidsrechten, discriminatie en ongelijkheid, klimaat en Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen
16-03-2021	Stuifingsbrief	De (eventueel lopende verjaringstermijnen) EU-Turkijedeal, in samenwerking met elf NGO’s
26-03-2021	Gesprek met de Europese Commissie, samen met het Nederlands Helsinki Comité, Free Press Unlimited en Transparency Nederland	Het <i>Rule of Law report 2021</i>
29-03-2021	Beantwoording vragen Eerste Kamerleden	Ambtsinstructie geweldsbevoegdheden
April 14-04-2021	Medeondertekening open brief van Liberties	<i>ePrivacy Regulation</i>
21-04-2021	Gesprek met de Minister van Justitie en Veiligheid	Wetsvoorstel strafbaarstelling verblijf in een door terroristische organisaties gecontroleerd gebied, samen met Amnesty International
29-04-2021	Deelname aan webinar	‘Mensenrechten en Gemeenten’
Mei 10-05-2021 & 26-05-2021	Tweedelige training voor medewerkers en werkgroepleden door Kompass	Beleidsbeïnvloeding

Juli 19-07-2021	Overleg met de werkgroepvoorzitters	Tweejaarlijkse bijeenkomst over functioneren van de werkgroepen
November 12-11-2021	Opiniestuk in het <i>Financieel Dagblad</i>	‘Landelijk verbod op fossiele reclame is denkbaar en verdedigbaar’
Januari	Feedback op NAP	Het Nationale Actieplan Mensenrechten en Bedrijfsleven
Februari 22-02-2022	Algemene Ledenvergadering Liberties	Verantwoording voor beleid en uitgaven

3.7 Website en sociale media

Op 31 december 2021 waren er 5.454 volgers op Twitter-account ‘@NJCM_nl’. Op dezelfde datum in het jaar daarvoor waren dat er 5.308. Het Facebook-account had op 31 december 2021 2.818 volgers (31/12/20: 2.702). De LinkedIn-groep had eind 2020 516 leden. Het LinkedIn-‘bedrijfsprofiel’ wordt inmiddels (eind 2021) door 2.183 personen gevolgd (31/12/20: 1.681 volgers). Het persoonlijke LinkedIn-account om berichten te plaatsen in de groep en op het bedrijfsprofiel had eind 2020 2.403 connecties, maar het persoonlijke LinkedIn account is helaas door LinkedIn opgeheven, omdat een organisatie geen account mag hebben dat bedoeld is voor natuurlijke personen.

Op de accounts van het NJCM worden ontwikkelingen en aandachtspunten rondom mensenrechten gemonitord, gesignaleerd en gecommuniceerd. Daarnaast worden leden, volgers en andere geïnteresseerden op de hoogte gehouden over het werk van het NJCM en wordt er geregeld aandacht besteed aan het werk van partners.

NJCM’s accounts worden actief gevolgd door onder anderen: advocaten, rechters, burgers, overheidsjuristen, bedrijfsjuristen, rechtenstudenten, wetenschappers, wetgevingsjuristen, beleidsmakers, ministeries, overheidsorganen, vak- en belangenorganisaties, politieke partijen, politici, journalisten, media, vakbladen, en samenwerkende (inter)nationale mensenrechtenorganisaties.

Elfahmi el Bouazati beheert de social media accounts van het NJCM in samenwerking met het secretariaat.

3.7.1 Ledenwervingscampagne

In de zomer van 2021 realiseerde het NJCM een korte maar krachtige ledenwervingscampagne op sociale media. De campagne was gebaseerd op de ‘value-based framing and strategic communications’-training van Liberties in 2020. Deze methode begint steeds populairder te worden binnen de non-profit sector. Kort gezegd komt het neer op het volgende. In plaats van te proberen mensen te overtuigen van bepaalde standpunten of een boodschap die voor hen nieuw zijn, worden op waarden gebaseerde verwoordingen van een boodschap ingekaderd op een manier die aansluit

bij wat zij reeds geloven. Daarnaast worden bewust andere bewoordingen gebruikt om het eigen standpunt of de eigen boodschap te verwoorden, zodat de frames van ‘tegenstanders’ kunnen worden vermeden. Wanneer je de boodschap van je ‘tegenstander’ herhaalt, help je het ongewild verder verspreiden en versterken, is de gedachte hierachter.

Terug naar de campagne. Deze was gericht op starters in de advocatuur en andere juridische functies en liep twee weken op LinkedIn. Een tweetal oproepen met aansprekende voorbeelden uit NJCM’s werk en ‘geframed’ middels bovengenoemde methode, werd verspreid met het doel om jonge juristen te bewegen om (actief) lid te worden van het NJCM. De huidige leden van het NJCM was gevraagd om de berichten te delen op hun LinkedIn, met daarbij een zin over hun persoonlijke motivatie om lid te worden van het NJCM. Liefst meer dan 70 leden, NJCM’s ware ambassadeurs, gaven gehoor aan deze oproep. Mede hierdoor werd de campagne in slechts twee weken tijd bijna 5.000 keer bekeken. Dit leverde het NJCM 50 nieuwe connecties op en twintig volgers. In de periode vanaf het testen van de berichten tot het einde van de campagne sloten 29 nieuwe leden zich aan bij de vereniging. De helft van deze leden was 25 tot 35 jaar oud, 35% was ouder dan 35 jaar en 15% jonger dan 25 jaar. Leden dus waarvan de vereniging hoopt dat ze nog vele jaren het werk van het NJCM zullen ondersteunen. De campagne werd gefinancierd door Liberties.

3.7.2 *Nieuwsbrief*

Teneinde de zichtbaarheid van de vereniging verder te vergroten werd eind 2021 het idee van een nieuwsbrief nieuw leven ingeblazen. Om de maand wordt een nieuwsbrief uitgestuurd naar leden en andere geïnteresseerden die zich hiervoor via de website hebben aangemeld. In de nieuwsbrief is er aandacht voor de laatste ontwikkelingen bij de vereniging, de projecten PILP en Pro Bono Connect en voor het NTM. In de nieuwsbrief is tevens een button opgenomen voor donaties om NJCM’s werk ook financieel te kunnen ondersteunen.

4 Samenwerking met derden

4.1 Breed Mensenrechten Overleg

Het Breed Mensenrechten Overleg is opgericht in 1979 naar aanleiding van de eerste regeringsnota over mensenrechten. Een aantal mensenrechtenorganisaties, waaronder het NJCM, besloot toen de mensenrechtenontwikkelingen in het Nederlands buitenlands beleid te gaan volgen en commentariëren. Sindsdien is dit overleg uitgegroeid tot een vaste gesprekspartner van de Minister en ambtenaren van het Ministerie van Buitenlandse Zaken. In de laatste jaren kreeg ook de dialoog met (ambtenaren van) de Minister van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking steeds meer vorm. Sinds een aantal jaar is het voorkomen en tegengaan van de afnemende ruimte voor maatschappelijke organisaties en mensenrechtenverdedigers het hoofdthema waar het BMO zich op richt.

Het netwerk kwam in 2021 in negen reguliere sessies bijeen, de zogenaamde BMO-vergaderingen, en driemaal met de Directie Multilaterale Instellingen en Mensenrechten (DMM) en de Directie Sociale Ontwikkeling (DSO) van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, de zogenoemde ambtelijke overleggen. Daarnaast werd er een strategiemiddag georganiseerd in juni, die onder andere leidde tot de oprichting van een ambassadeprijs (waarover meer in 2022). Het jaarlijkse gesprek met de Minister van Buitenlandse Zaken werd in verband met de verkiezingen en

de lange kabinetsformatie uitgesteld naar 2022. Tot slot zijn er meerdere briefings geweest met de mensenrechtenambassadeur ter voorbereiding van haar reizen. Deze zijn vooral relevant voor BMO-partners die actief zijn in de betreffende landen.

Wat betreft de output presteerde het BMO onder andere het volgende in 2021: voorafgaand aan de Tweede Kamerverkiezingen vroeg het BMO politieke partijen om een belofte te onderschrijven dat zij pal zullen staan voor de mensenrechten. Elf partijen gaven hier gehoor aan. Ook schreef het BMO een brief aan de formerende partijen om aandacht te vragen voor mensenrechten in het buitenlands beleid in het regeerakkoord, en gaf het schriftelijke inbreng voor het AIV-advies over mensenrechten in een veranderende wereld. Ook heeft het BMO, voorafgaand aan relevante debatten, meerdere brieven naar Kamerleden gestuurd waarin aandacht wordt gevraagd voor de thematiek van de krimpende ruimte voor het maatschappelijk middenveld. Een deel van de BMO-leden verenigde zich in 2021 in een sub-werkgroep van het BMO onder de reeds bekende naam BMO-NL. Deze subgroep richt zich op nationale thema's die raken aan het buitenlands beleid om de cohesie tussen nationaal en internationaal beleid tegen het licht te houden en de mensenrechtenlobby over een weer te versterken. De thematische focus van BMO NL ligt, net als bij het reguliere BMO, op de ruimte voor het maatschappelijk middenveld. Het BMO-NL kwam in 2021 achtmaal samen (digitaal) en bestond uit vertegenwoordigers van het NJCM (voorzitter van deze werkgroep), Nederlands Helsinki Comité, Defence for Children, Justice and Peace, European Center for Not-for-Profit Law en Amnesty International Nederland (als waarnemer bij de werkgroep). Een van de initiatieven die uit de werkgroep is voortgekomen is een gezamenlijke oproep aan de formerende partijen om de ruimte voor het maatschappelijk middenveld in Nederland te vergroten. Daarnaast beantwoordde het NJCM in samenwerking met een aantal BMO-partners vragen van de Raad van Europa met betrekking tot een Richtlijn over de juridische status van maatschappelijke organisaties (CM/Rec(2007)14).

In 2021 bestond het BMO uit achttien organisaties: Action Aid, Amnesty Nederland, COC Nederland, Cordaid, Defence for Children-ECPAT, Free Press Unlimited, Hivos, International Campaign for Tibet, Justice and Peace, Arisa, Lawyers for Lawyers, Nederlands Helsinki Comité, Nederlands Juristen Comité voor de Mensenrechten, Oxfam Novib, Peace Brigades International, PAX, IUCN NL en NIMD. Waarnemers van het BMO waren in 2021: European Center for Not-for-Profit Law, Studie- en Informatiecentrum Mensenrechten, Adviesraad Internationale Vraagstukken, Partos, College voor de Rechten van de Mens en Human Rights Watch. De aangesloten organisaties adviseren het Ministerie van Buitenlandse Zaken en de Tweede Kamer over mensenrechten in het buitenlands beleid. De waarnemers worden uitgenodigd om deel te nemen aan vergaderingen, maar ondertekenen de gezamenlijke brieven niet mede vanwege hun onafhankelijke positie. Voorzitter van het BMO was Oxfam Novib, met het secretariaat nog steeds bij het Nederlands Helsinki Comité en Luna Vollebregt aan het roer als netwerk coördinator. Zie voor meer informatie: www.bmoweb.nl.

4.2 Platform Mensenrechteneducatie

Het Platform Mensenrechteneducatie monitorde ook in 2021 het verloop van het politieke proces voor de herijking van de burgerschapsopdracht aan scholen. Op 22 juni werd het wetsvoorstel Verduidelijking van de burgerschapsopdracht aan scholen in het funderend onderwijs aangenomen door de Eerste Kamer. Later die zomer, op 1 augustus, trad de wet in werking. De aangepaste wet geeft het onderwijs inhoudelijk gezien meer richting, terwijl het tegelijkertijd de

burgerschapsoopdracht minder vrijblijvend maakt. Onder andere mensenrechten en kinderrechten zijn beter verankerd doordat de Grondwet en een aantal mensenrechtenverdragen worden genoemd in de wet en de memorie van toelichting. Toch blijft het spannend of kinderen daadwerkelijk meer zullen gaan leren over mensenrechten en kinderrechten. Er loopt nog een hervormingstraject van het curriculum, waarin kennis en begrip over kinder- en mensenrechten bij leerlingen worden genoemd als belangrijke bouwstenen, net als dat deze rechten uitgangspunt moeten zijn voor al het handelen op en door school. Het is echter nog niet duidelijk welk belang de nieuwe minister zal hechten aan deze bouwstenen. Daarnaast moeten de kendoelen en einddoelen, waar de Onderwijsinspectie scholen op toetst, ook nog worden aangepast. In hoeverre mensenrechten en kinderrechten terug zullen komen in schoolboeken is ook hiervan afhankelijk. Tot slot zullen ook de lerarenopleidingen de nodige nieuwe onderwerpen moeten oppakken om het burgerschapsonderwijs verder te kunnen versterken in de praktijk, of wel de klas.

Het Platform beantwoordde in 2021 vragen van het VN-Kinderrechtencomité over kennis van mensen- en kinderrechten bij Nederlandse kinderen en blijft ook in 2022 actief monitoren hoe de implementatie van het burgerschapsonderwijs en de rest van het traject rond het curriculum en de eindtermen en kerndoelen verloopt. Daarbij worden mogelijke momenten om mee te denken geïdentificeerd en aangepakt om mensenrechteneducatie onder de aandacht te houden.

De volgende organisaties maakten in 2021 deel uit van het PMRE: Amnesty International Nederland, Centrum voor Mondiaal Onderwijs (CMO), Defence for Children – ECPAT Nederland, Movies that Matter, UNICEF, Comité 4 en 5 mei en het NJCM. Het College voor de Rechten van de Mens, de Vereniging Openbaar Onderwijs (VOO) en VOS/ABB zijn partner van het Platform.

4.3 Rapportages

Bij het samenstellen van (schaduw)rapportages over de naleving van mensenrechtenverdragen in en door Nederland werkt het NJCM zoveel als mogelijk samen met andere organisaties en deskundigen die actief zijn op een bepaald thema. Dit versterkt niet alleen de inhoud, maar ook de impact doordat een rapportage breed wordt gedragen. Vanuit de VN is er steeds veel waardering voor deze wijze van rapporteren. In 2021 werkte het NJCM aan drie rapportages.

Het NJCM stelde een lijst van prioriteiten samen voor de review van Nederland door het Anti-Foltercomité van de Verenigde Naties: de *Contribution pertaining to the List of Issues Prior to Reporting on the Kingdom of the Netherlands to the UN Committee against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment* (juni). De lijst werd onderschreven door vijf gespecialiseerde NGO's en vier deskundigen.

Daarnaast werkte het NJCM in 2021 aan de *Contribution to the European Commission's 2022 Rule of Law report, The Netherlands* met het Nederlands Helsinki Comité, de Commissie Meijers, Free Press Unlimited en Transparency International Nederland. Ook werd er een begin gemaakt met een rapportage voor de vierde Universal Periodic Review van Nederland, die plaatsvindt in november 2022. Deze twee rapportages werden in 2022 afgerond.

4.4 Civil Liberties Union for Europe (Liberties)

Meer dan voorgaande jaren werden leden betrokken bij gezamenlijke brieven op uiteenlopende, Europese onderwerpen. Het NJCM dacht regelmatig mee over de inhoud en onderschreef meerdere brieven. Zie voor de exacte onderwerpen de lijst van brieven hierboven.

De Algemene Ledenvergadering van Liberties, die normaliter in september plaatsvindt in Berlijn, was in verband met COVID-19 uitgesteld naar 22 februari 2022. De leden kwamen ook dit jaar digitaal bijeen, waaronder het NJCM. Liberties wil zijn leden in de toekomst meer ondersteunen bij hun werk, zoals dat is gebeurd met de *value-based framing*-training. Hiertoe schreef Liberties een CERV-aanvraag. Thema's waarop Liberties zijn leden de komende jaren wil ondersteunen, mits de aanvraag wordt gehonoreerd, zijn: *Capacity building for the Network*; *Capacity bundling for strategic communication and Values Based Framing*; *Capacity building for using the EU's Fundamental Rights Charter as preparation and capacity building for strategic litigation*; en *Campaign support*, waaronder een Knowledge hub voor leden. In de toekomst wil Liberties ook fondsen kunnen re-distribueren naar zijn leden. Zij zijn bezig met fondswerving voor dit doel.

De kerndoelstelling van Liberties is om burgerlijke vrijheden in de EU te bevorderen voor iedereen. Het NJCM was een van de founding members van het European Liberties Platform (ELP), dat in 2014 tot stand kwam en waar de Civil Liberties Union for Europe uit is ontstaan (eind 2016). Lees hierover meer op liberties.eu.

4.5 Commissie Meijers

Het NJCM is één van de oprichters van de Commissie Meijers. Prof. mr. Hemme Battjes is commissielid namens het NJCM. De Commissie Meijers is een onafhankelijke denktank van rechtswetenschappers op het gebied van Europees migratie- en strafrecht. De nadruk ligt op mensenrechten, non-discriminatie en centrale waarden van de rechtsstaat. De Commissie brengt, gevraagd en ongevraagd, commentaren en adviezen uit. Deze betreffen Europese voorstellen aan het Nederlandse parlement, het Europees Parlement, de nationale parlementen van andere lidstaten, de leden van de Nederlandse regering en aan beleidsmakers van de Europese instellingen. De commissie en het NJCM wisselen met enige regelmaat informatie (over activiteiten) uit. In 2021 werd er tevens samengewerkt op de *Rule of Law*-rapportage voor de Europese Commissie.

5 Het NJCM

5.1 Organisatie NJCM

De organisatie NJCM bestaat uit een vereniging, die activiteiten ontplooit en twee stichtingen: de Stichting NJCM-Boekerij (die onder andere het NTM uitgeeft) en de Stichting Vrienden van het NJCM (voor donaties). De vereniging heeft twee langlopende projecten: het Public Interest Litigation Project voor strategisch procederen (PILP-NJCM, sinds 2015) en het project Pro Bono Connect dat NGO's met juridische vragen koppelt aan advocaten die hen gratis juridisch advies verlenen (sinds 2016). Beide projecten worden onafhankelijk extern gefinancierd.

Hoewel de vereniging in de afgelopen jaren meer medewerkers in dienst heeft genomen in verband met de genoemde projecten, leunt het NJCM nog sterk op de inbreng en inzet van zijn actieve leden: vrijwilligers die hun kennis, tijd en enthousiasme inzetten binnen het bestuur, de werkgroepen, op dossiers van het PILP-NJCM of voor specifieke acties.

Het NJCM heeft een professioneel secretariaat met een administratief medewerker en een uitvoerend directeur (UD). In september 2019 werd daar tijdelijk een parttime medewerker events bij aangenomen om de werkgroepen en de UD te ondersteunen bij het ontplooiën van verschillende

activiteiten. Deze medewerker heeft in 2020 zes maanden wegens omstandigheden grotendeels de taken van de uitvoerend directeur overgenomen. Vervolgens is genoemde medewerker tijdelijk in dienst gekomen bij het NJCM in de functie van uitvoerend secretaris van de vereniging tot begin september 2022. Ook het PILP-NJCM en Pro Bono Connect hebben professionele teams.

Vereniging NJCM

Het hoogste orgaan van de Vereniging NJCM is de Algemene Ledenvergadering (ALV). Deze komt doorgaans eenmaal per jaar bij elkaar en stelt het beleid van het NJCM vast. Het bestuur van het NJCM doet voorstellen voor beleid. Het College van Aanbeveling (CvA) wordt naar zijn advies en inzicht gevraagd wanneer het bestuur daar behoefte aan heeft.

De werkgroepen zijn de motor van de Vereniging. Zij volgen de ontwikkelingen in de mensenrechten op hun rechtsgebied en in het nationaal en buitenlands mensenrechtenbeleid, waarop zij activiteiten initiëren. Om de wetenschappelijke en juridische kwaliteit van hun werk te helpen borgen, werken zij samen met prominente mensenrechtenskundigen. Deze zogenoemde ‘gecommitteerden’ attenderen de werkgroepen op nieuwe ontwikkelingen en vraagstukken op hun (rechts)gebied en denken inhoudelijk mee, zoals het proeflezen van brieven en commentaren. De werkgroepen bepalen zelf welke onderwerpen zij oppakken en op welke manier ze dat doen.

Om de werkgroepen te versterken zijn er in 2021 trainingen aangeboden op het gebied van leiderschap en lobby. In het begin van het jaar werd een tweedelige training aangeboden waarin leiderschapsvormen centraal stonden. Een coach van m-powering reflecteerde hierbij met de werkgroepvoorzitters en de medewerkers op hun leiderschap en hoe deze effectiever te maken. In de zomermaanden werd een tweedelige lobbytraining verzorgd door Kompas, waarbij werkgroepleden onder begeleiding van twee ervaren lobbyisten oefenden aan de hand van zelfgekozen onderwerpen waarvoor ze een lobbystrategie maakten.

Algemene Ledenvergadering

Het NJCM had op 1 januari 2021: 1.044 leden en op 1 januari 2022: 1.065 leden. In 2021 zijn er 93 nieuwe leden bijgekomen en hebben 72 leden hun lidmaatschap opgezegd. Bij activiteiten die het NJCM organiseert en via de projecten worden actief nieuwe leden geworven. Daarnaast worden op verzoek van de werkgroepen vacatures voor actieve leden verspreid via de website en *social media*. De Algemene Ledenvergadering (ALV) vond plaats op 9 september 2021. De vergadering was uitgesteld naar aanleiding van de destijds geldende corona-maatregelen, zodat de leden fysiek bij elkaar konden komen. De notulen van de ALV zijn na te lezen in *NTM/NJCM-Bull.* 2021, p. 556-560.

Bestuur

In de verslagperiode was het bestuur als volgt samengesteld:

▪ mr. J.M. (Monique) Steijns	- voorzitter
▪ drs. V. (Vincent) Grandia	- penningmeester (sinds oktober)
▪ mr. dr. D.J.E. (Daphina) Misiedjan	- bestuurslid (tot september)
▪ dhr. A. (Akbal) Mohamed	- penningmeester (tot eind september)
▪ mr. A. (Anna) Tsheichvili	- bestuurslid (vanaf september)

Bestuurslid Daphina Misiedjan was sinds 2018 bestuurslid en nam in 2021 afscheid. Daphina was wegens haar inhoudelijke expertise betrokken bij het bestuur. Zij las mee op de uitgaande stukken

en nam deel aan verschillende evenementen, waaronder het lustrumcongres in 2020 dat zij namens de organisatie deskundig en feestelijk aan elkaar praatte. Een ander voorbeeld van haar werk was de organisatie van een webinar over 10 jaar koninkrijksrelaties in samenwerking met de University of St. Martin.

Ook penningmeester Akbal Mohamed nam afscheid van het bestuur in 2021. Met zijn rijke ervaring in de boekhouding, automatisering en bestuur hielp hij de nodige administratieve processen binnen de organisatie professionaliseren. Daarnaast ondersteunde hij de vereniging bij het realiseren van de nodige verzekeringen en een collectieve pensioenregeling. Het bestuur is beide voormalige bestuursleden zeer erkentelijk voor hun bijdrage aan het functioneren van de vereniging NJCM.

Werkgroepen en gecommiteerden

De werkgroep Internationaal Strafrecht heeft zich in 2021 gevoegd bij de werkgroep Strafrecht. Het NJCM had hierdoor in 2021 de volgende zeven werkgroepen en gecommiteerden:

- Europees recht: Rick Lawson, hoogleraar Europees recht, Universiteit Leiden;
- Jeugdrecht en Gezondheidsrecht: Wilma Duijst, forensisch arts en Rechter-plaatsvervanger in Arnhem;
- Mensenrechten en Bedrijfsleven (MEB): Lucas Roorda, universitair docent bij de afdeling Internationaal en Europees Recht en onderzoeker bij het Utrecht Centre for Accountability and Liability Law (Ucall) van de Universiteit Utrecht;
- Staats- en bestuursrecht: Michiel van Emmerik, universitair hoofddocent Staats- en Bestuursrecht, Universiteit Leiden;
- Strafrecht: Stijn Franken, advocaat en hoogleraar straf(proces)recht, Universiteit Utrecht;
- Verdragsrapportages: Marjolein van den Brink, Universitair docent aan het Netherlands Institute of Human Rights (SIM), Universiteit Utrecht;
- Vreemdelingenrecht: vacant.

Medewerkers, in alfabetische volgorde:

- R. (Rosa) Beets LL.M, jurist bij PILP
- mr. M.B. (Merel) Hendrickx LL.M, medewerker en advocaat in dienstbetrekking bij PILP
- mr. J. (Jelle) Klaas, litigation director en advocaat in dienstbetrekking bij PILP
- mr. L.L. (Lieke) Kuiper, vervangend projectcoördinator Pro Bono Connect (tot mei)
- mr. F. (Franka) Olujić, uitvoerend directeur NJCM
- H. (Hope) Rikkelman LL.M, projectcoördinator Pro Bono Connect
- mr. M. (Marcel) van der Stroom, vervanger zwangerschapsverlof (oktober – maart)
- K. (Kiki) Udding LL.M, uitvoerend secretaris NJCM
- L. (Loïs) Vaars LL.M, projectcoördinator Pro Bono Connect
- mr. L. (Laura) Wennekes, juridisch secretarises PILP
- C.H.M. (Toos) Verhaar, administratief medewerker NJCM

Zowel op het kantoor in Leiden als in Amsterdam bij de projecten is er steeds ruimte voor een stagiair om drie of vier maanden mee te lopen en werkervaring op te doen.

College van Aanbeveling

Hoewel het College van Aanbeveling niet officieel bijeenkwam in de verslagperiode, vroeg het

bestuur regelmatig advies aan de leden. Het College was in 2021 als volgt samengesteld:

- mr. dr. Q.A.M. (Quirine) Eijkman
- mr. F. (Folkert) Jensma
- drs. D. (Dirk) Steen

5.2 Public Interest Litigation Project (PILP)

Het Public Interest Litigation Project (PILP-NJCM) is het onderdeel van het NJCM dat zich richt op strategisch procederen. Het PILP-NJCM heeft eigen financiers met een aparte financiële administratie en een grotendeels eigen organisatiestructuur.

Het PILP-NJCM geeft advies over strategisch procederen en coördineert en voert zaken in het publiek belang, waarin de Vereniging NJCM soms optreedt als mede-eiser. Sommige zaken worden behartigd door de advocaten in dienstbetrekking. Dit gebeurt meestal in *co-counsel* met andere advocaten, veelal pro bono-advocaten die aan een dossier verbonden zijn via Pro Bono Connect. Bij alle procedures zijn NJCM-vrijwilligers, academici, NGO's, advocaten en vaak ook *law clinics* van universiteiten betrokken.

2021 was weer een enerverend jaar voor strategisch procederen en het PILP-NJCM. Een van de belangrijkste zaken, over etnisch profileren door de Koninklijke Marechaussee (KMar), die gevoerd wordt voor het NJCM, Amnesty International Nederland, Radar, Controle Alt Delete en twee burgers, kwam (met veel media aandacht) op zitting. Tegen alle verwachtingen in werd de zaak verloren. Hierop ontstond grote ophef in de media, de politiek en het bredere publiek. Onder druk van deze ophef gaf de KMar aan het beleid toch te zullen wijzigen. Dit heeft (nog) niet tot echte veranderingen geleid en de zaak zal in 2022 in hoger beroep bij het Gerechtshof komen.

Een belangrijke zaak over het demonstratierecht werd gewonnen bij de Raad van State. Ook werden er zaken gestart over wapenexport en mensenrechten en het recht op betoging. Het PILP-NJCM was bovendien betrokken bij procedures en advies rond het recht op huisvesting en de woonbeweging.

Organisatorisch kon het PILP-NJCM in 2021 grote stappen maken, omdat een juridisch secretaris werd aangenomen, Laura Wennekes. Zij is verantwoordelijk voor de operationele zaken en verdere ontwikkeling van het PILP-NJCM, waaronder – samen met de litigation director - fondsenaanvragen en verantwoordingen aan donateurs.

Governance

Vanuit het NJCM-bestuur is voorzitter Monique Steijns samen met Anna Tsheichvili verantwoordelijk voor het PILP-NJCM. Personeelszaken en PILP-zaken die het NJCM als geheel aangaan worden afgestemd met uitvoerend directeur Franka Olujic.

Adviesraad

De Adviesraad wordt geraadpleegd bij afwegingen omtrent het starten van nieuwe rechtszaken. In 2021 was de Adviesraad als volgt samengesteld:

- prof. Barbara Oomen, University College Roosevelt (Universiteit Utrecht)
- mr. dr. Marloes van Noorloos, Tilburg Law School en oud-voorzitter NJCM
- mr. Mohamed Rafik, strafrechtadvocaat
- prof. mr. Tom Barkhuysen, Universiteit Leiden, Stibbe
- prof. dr. Alex Brenninkmeijer, Universiteit Utrecht

- dr. Jeff Handmaker, Institute of Social Studies (ISS, Erasmus Universiteit Rotterdam)
- mr. Folkert Jensma, *NRC Handelsblad*
- mr. dr. Eva Rieter, Radboud Universiteit Nijmegen
- mr. Herman Veerbeek, advocaat en oud-bestuurslid NJCM

5.3 Pro Bono Connect

Pro Bono Connect is de bemiddelaar in Nederland tussen maatschappelijke organisaties die juridische hulp nodig hebben en advocatenkantoren die gratis juridisch advies willen verlenen. Zestien van Nederlands grootste advocatenkantoren zijn bij Pro Bono Connect aangesloten. Naast het bemiddelen van verzoeken tussen NGO's en advocaten, zet Pro Bono Connect zich ook actief in voor de bevordering van de pro bono-cultuur bij de kantoren. Dit doet Pro Bono Connect onder meer door het organiseren van verschillende evenementen en het geven van presentaties.

Per februari 2021 is Hope Rikkelman aangesteld als Head Pro Bono Connect. Loïs Vaars is aangebleven als de projectcoördinator. In oktober 2021 is Lieke Kuiper als tijdelijke projectcoördinator het team komen versterken. Daarnaast hebben diverse stagiaires gedurende het jaar Pro Bono Connect ondersteund.

Net als in voorgaande jaren, is het aantal ontvangen verzoeken gestegen ten opzichte van de vorige jaren. Er zijn in 2021 in totaal 173 verzoeken ingediend. Hiervan zijn 90 verzoeken succesvol aan een van de deelnemende advocatenkantoren gekoppeld via de traditionele bemiddelingsweg van Pro Bono Connect. Additioneel zijn er veertien verzoeken aan een van de deelnemende kantoren gekoppeld via het nieuwe project van Pro Bono Connect en de Amsterdam Law Hub: 'Start-up & Stichtingen Law Clinics'. Van de 173 binnengekomen verzoeken zijn er 43 niet bemiddeld. Deze verzoeken zijn voor het overgrote deel geweigerd met de reden dat ofwel het verzoek ofwel de verzoekende organisatie buiten de reikwijdte van Pro Bono Connect viel. Een andere reden dat verzoeken niet bemiddeld zijn, is dat een aantal maatschappelijke organisaties niet meer reageerde na het indienen van het verzoek of elders bijstand vond. Tot slot ontving Pro Bono Connect een aantal persoonlijke verzoeken van individuen. Deze vallen ook buiten de reikwijdte van het project en worden doorverwezen naar relevante rechtswinkels.

Naast het bemiddelen van verzoeken heeft Pro Bono Connect in 2021 ook diverse projecten en evenementen opgezet. Een van deze projecten is, zoals hierboven al kort genoemd, de Start-up & Stichtingen Law Clinics met de Amsterdam Law Hub. Het doel van deze maandelijkse *clinics* is het aan de hand nemen van startende maatschappelijke organisaties in de beginfase van hun onderneming. Elke *clinic* heeft een relevant juridisch thema, zoals bijvoorbeeld contractenrecht, arbeidsrecht of belastingrecht. Bij elke *clinic* wordt een seminar gegeven over het betreffende juridische thema en zijn er advocaten van diverse aangesloten kantoren aanwezig om de maatschappelijke organisaties direct van juridisch advies te voorzien. In oktober 2021 vond de kick-off van het project plaats waar meer dan twintig maatschappelijke organisaties aanwezig waren en advocaten van vijf verschillende aangesloten kantoren. Het evenement vond op diverse locaties door de stad plaats, onder meer op een boot door de grachten van Amsterdam.

Daarnaast heeft Pro Bono Connect ook in 2021 weer meegedaan aan de European Pro Bono Week. Dit is een evenement opgezet door PILnet en de European Pro Bono Alliance, waar Pro Bono Connect onderdeel van uitmaakt. Deze week staat in het teken van het uitlichten en stimuleren van de pro bono-cultuur. Op 23 november werd door Dentons, DLA Piper en VluchtelingenwerkNL een webinar georganiseerd over hoe commerciële advocatenkantoren en

vluchtelingenorganisaties samen kunnen werken om asielaanvragen te behandelen. Daarnaast werd er door Loyens & Loeff en Pro Bono Connect op 25 november een rondetafelbijeenkomst georganiseerd voor de aangesloten kantoren over de toekomst van pro bono-werk.

Verder vond in juni de jaarlijkse rondetafelbijeenkomst van Pro Bono Connect plaats. Op deze dag komen alle aangesloten kantoren bijeen. Simmons & Simmons was dit jaar de host en van elk aangesloten advocatenkantoor was er een afgevaardigde van de betreffende pro bono-commissie aanwezig. Pro Bono Connect heeft een presentatie gegeven met een update van de activiteiten van het afgelopen jaar en vooruitgeblikt naar de derde fase van het project (2022-2024). Vervolgens zijn er in kleine groepen van vier tot vijf personen drie onderwerpen besproken: externe communicatie, het Start-up & Stichtingen Law Clinic project en pro bono-beleid binnen de kantoren.

De adviesraad kwam bijeen in januari en juli. Met de adviesraadleden is onder meer gesproken over de huidige bemiddelingscriteria van Pro Bono Connect, mogelijke bemiddelingscriteria voor BV's, het Start-Up & Stichtingen Law Clinics project en de derde fase van Pro Bono Connect.

Tot slot heeft het team van Pro Bono Connect met elk kantoor koffiegesprekken gevoerd. In deze gesprekken wordt de samenwerking geëvalueerd, worden de verzoeken besproken en plannen voor de toekomst met elkaar gedeeld. Dit jaar stond specifiek in het teken van het afsluiten van de tweede fase van Pro Bono Connect (2019-2021) en het vooruitblikken op de derde fase. In dit licht heeft Pro Bono Connect tevens een uitgebreid evaluatierapport geschreven over de tweede fase. Dit rapport is te vinden op de website van Pro Bono Connect. Alle zestien aangesloten kantoren gaven aan erg enthousiast te zijn over de samenwerking met Pro Bono Connect. Zij hebben zich allemaal gecommitteerd aan de verlenging van het project.

Projectraad

- Monique Steijns, voorzitter NJCM
- Herman Veerbeek, advocaat en oud-bestuurslid NJCM
- Anna Tsheichvili, bestuurslid NJCM

Adviesraad

NGO-vertegenwoordigers

- mr. E.E. (Eef) Verkade, Greenpeace International Nederland
- mr. J.I. (Jana) van der Pennen, Stichting War Child
- dr. F. (Frederiek) de Vlaming, Nuhanovic Foundation

Vertegenwoordigers van deelnemende kantoren

- mr. Drs. F.P. (Freeke) Heijne, Houthoff
- mr. E.C. (Lisa) van der Maden, Stibbe
- mr. M.V.E.E. (Machteld) de Monchy, De Brauw Blackstone Westbroek

Onafhankelijke leden

- dr. B. (Brianna) McGonigle Leyh, Studie- en Informatiecentrum Mensenrechten (SIM)
- drs. T.J.M. (Dirk) Steen, Steen Consultancy
- mr. K.J. (Klaas Jan Smit), El Valle

Deelnemende kantoren

AKD*, Baker McKenzie*, Clifford Chance*, CMS*, De Brauw Blackstone Westbroek*, DLA Piper*, Dentons, Houthoff*, HVG Law*, Linklaters*, Loyens & Loeff*, NautaDutilh*, Simmons & Simmons*, Stibbe*, Van Benthem & Keulen en BarentsKrans

* Dit zijn de dertien Founding Members van Pro Bono Connect.

6 Stichting NJCM-Boekerij

De Stichting NJCM-Boekerij geeft het Nederlands Tijdschrift voor de Mensenrechten (NTM) uit en publiceert de winnende scriptie van de tweejaarlijkse Thoolen NJCM-Scriptieprijs. Met minder regelmaat geeft de Boekerij ook een lustrumbundel uit of een boek samengesteld door een werkgroep. De afgelopen jaren zijn er geen boeken van andere auteurs uitgegeven.

NTM-jaargang 46 (2021) had een omvang van 567 pagina's. Het tijdschrift is een kwartaalblad dat onder andere wordt verspreid onder NJCM-leden en abonnees, zoals ministeries, advocatenkantoren, universitaire bibliotheken en de Koninklijke Bibliotheek. Leden hebben met een eigen inlog op njcm.nl ook digitaal toegang tot het NTM. Dit betreft voornamelijk alle nummers sinds 2001. Papier exemplaren zijn bovendien los verkrijgbaar via het secretariaat. Verder is het NTM digitaal beschikbaar via de Navigator van Wolters Kluwer.

Van de aan de Boekerij verschuldigde vergoedingen voor het overnemen van artikelen uit het NTM wordt door het NJCM de helft overgemaakt aan het VN-Fonds voor slachtoffers van foltering te Genève. Dit is voor 2021 het bedrag van € 1.316.

De Stichting NJCM-Boekerij telde begin 2021 116 abonnees. Er waren dat jaar tien opzeggingen en nul aanmeldingen, waardoor de teller begin 2022 op 106 abonnees stond.

Bestuursleden in 2021 waren: mr. M.K. (Miëlle) Bulterman (voorzitter), A. (Akbal) Mohamed (penningmeester), mr. dr. N.R. Koffeman (secretaris), mr. dr. Q.A.M. (Quirine) Eijkman en mr. dr. J. (Jasper) Krommendijk (allebei algemeen bestuurslid).

7 Stichting Vrienden NJCM

De Stichting Vrienden van het NJCM heeft in 2021 € 2.159,- ontvangen van donateurs (2020: € 1.925,-). De stichting maakte de jaarlijkse bijdrage van € 900,- over aan de Vereniging NJCM.

Het aantal donateurs is in 2021 licht gestegen tot 29 (2020: 26). Het bestuur is de donateurs zeer erkentelijk voor de financiële bijdrage die de activiteiten van het NJCM helpen realiseren. Ook het komende bestuursjaar hoopt het Stichtingsbestuur dat leden en niet-leden bereid zullen zijn om gelden te doneren om de activiteiten van de Vereniging en Stichting te ondersteunen.

Het bestuur brengt in dit verband graag de fiscale mogelijkheid van een periodieke gift onder de aandacht. Deze periodieke gift loopt minimaal vijf jaar en is volledig, zonder drempel, aftrekbaar voor de inkomstenbelasting. Mochten er donateurs zijn die interesse hebben in een periodieke gift dan kunnen zij contact opnemen met het secretariaat van het NJCM of de penningmeester van de Stichting Vrienden.

Bestuursleden in 2021 waren: mr. O.P.G. (Otto) Vos (voorzitter), mr. Th.J. (Dick) Blommestijn RA (penningmeester), mr. drs. S. (Simon) Minks (bestuurslid) en dhr. D.Tj. (Douwe) Sikkema

(secretaris).

8 Verslagen werkgroepen

Werkgroep Europees recht

De werkgroep Europees recht heeft zich in 2021, net als de rest van de samenleving, bezig gehouden met COVID-19 en de maatregelen daaromheen. Zo is de werkgroep in april betrokken geweest bij een brief aan het Europese parlement met daarin commentaar op en zorgen over mensenrechtenschendingen in het *Digital Green Certificate* voorstel. Daarnaast heeft de werkgroep mee geschreven aan een brief aan de Tweede Kamer, waarbij aandacht werd gevraagd voor enkele zorgpunten met betrekking tot het voorstel voor de tijdelijke wet testbewijzen COVID-19.

In maart werkte de werkgroep mee aan een rapport over mensenrechten en de Tweede Kamer verkiezingen, met een overzicht van de wijze waarop Nederlandse politieke partijen zich willen inzetten voor de bescherming van de mensenrechten na de verkiezingen. Hiermee informeerde het NJCM kiezers over hun plannen rond de rechtsstaat, vrijheidsrechten, discriminatie en ongelijkheid, en klimaat en Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen.

Daarnaast heeft de werkgroep in juni een bijdrage geschreven over de implementatie en nakoming van de artikelen over gezondheid, sociale zekerheid en sociale bescherming van het Europees Sociaal Handvest. De bijdrage gaat in op de artikelen 11, 12, 14 en 30. Hiermee werden de verbeterpunten in Nederland met betrekking tot sociaaleconomische rechten onder de aandacht van het Europees Comité voor Sociale Rechten gebracht.

Werkgroep Jeugd- en Gezondheidsrecht

Binnen de werkgroep Jeugdrecht en Gezondheidsrecht hebben in 2021 een aantal bekende onderwerpen en een aantal nieuwe onderwerpen op de agenda gestaan. Alle bijeenkomsten hebben via Zoom plaatsgevonden.

In het afgelopen jaar is interlandelijke adoptie een terugkomend agendapunt geweest op de vergaderingen van de werkgroep, mede door het onderzoeksrapport van de commissie Joustra en de Kamerdebatten die daarop volgden. De werkgroep heeft zich ingezet om een deel van het extra geld dat wordt besteed om de kwaliteit van interlandelijke adoptie te verbeteren te laten terechtkomen bij geadopteerden voor rootsonderzoek. Er is hierover een brief aan de Tweede Kamer gestuurd en een brief aan de minister-president over de inrichting van het expertisecentrum dat er zal komen. Voorts zijn er contacten geweest met individuele Kamerleden. De geplande expertmeeting over de problemen die het rootsonderzoek oplevert voor geadopteerden heeft nog niet plaatsgevonden, omdat de actualiteit de adoptiewerkelijkheid steeds doet veranderen. Het NJCM-standpunt blijft nog steeds dat er eerst garanties moeten komen om fundamentele zaken in de adoptieprocedure goed te regelen voordat er weer adopties kunnen plaatsvinden. Er is in dit kader ook contact geweest tussen de werkgroep en een bemiddelingsorganisatie, maar een meer diepgaande discussie hierover, op verzoek van de bemiddelingsorganisatie, is vooralsnog in de ijskast gezet, totdat er meer duidelijkheid komt over de toekomst van interlandelijke adoptie.

De werkgroep heeft zich daarnaast verdiept in het onderwerp 'kinderen en armoede'. Hierover is een lobbybrief opgesteld waarin het NJCM pleit voor een meer duurzame oplossing van

de gevolgen van armoede voor kinderen. De werkgroep bezint zich op verdere stappen op dit vlak.

Verder besprak de werkgroep in 2021 de volgende onderwerpen: de problemen in de jeugdzorg, Covid19 vaccinatie van zwangere vrouwen, Covid19 vaccinatie voor kinderen tot 12 jaar, tolken in de gezondheidszorg, vaderschapsverlof en de CAT-rapportage. Voor de CAT-rapportage is een bijdrage geschreven.

Werkgroep Mensenrechten en Bedrijfsleven

Binnen de werkgroep Mensenrechten en Bedrijfsleven waren in 2021 verschillende subgroepen actief op specifieke thema's: de subgroep 'chocolade', de subgroep overheidsregulering bedrijfsleven en mensenrechten, de subgroep bedrijfsleven, klimaat en mensenrechten en de subgroep Nationaal Actieplan Mensenrechten en Bedrijfsleven.

De subgroep 'chocolade' is gestart met een verkenning naar verschillende opties om een (Nederlandse) chocoladefabrikant aansprakelijk te stellen voor kinderarbeid in de productieketen en/of de schending van het recht op leefbaar loon. De subgroep heeft (jurisprudentie)onderzoek gedaan, en daarbij onder andere nader gekeken naar de uitspraak in *Milieudefensie t. Shell*; de ontvankelijkheid en bevoegdheid van de Nederlandse rechter; en het nationaal recht van Ghana en Ivoorkust. De subgroep heeft contact met een NGO die mogelijk geïnteresseerd is om een rechtszaak aan te spannen. Het doel voor 2022 is om de verschillende routes in kaart te brengen en verder voorbereidend werk te verrichten. In dat kader is de groep van plan een expertmeeting met academici, advocaten en NGO's te organiseren om een beter beeld te vormen van de haalbaarheid van een rechtszaak.

Op het gebied van overheidsregulering van het bedrijfsleven heeft de werkgroep veel ontwikkelingen gevolgd in 2021. Zo wacht de wet zorgplicht kinderarbeid op invoering en is tijdens de nadagen van het vorige kabinet een initiatiefvoorstel tot wetgeving omtrent verantwoord en duurzaam internationaal ondernemen ingediend. Verder heeft de werkgroep de discussies rondom het richtlijnvoorstel van de Europese Commissie gevolgd op het gebied van een verplichte *due diligence* voor mensenrechten en de sociale en milieu-impact van ondernemen. Het doel van onze werkgroep is om als NJCM het proces rondom wetgeving te beïnvloeden zodat deze zo goed mogelijk aansluit op de internationale raamwerken, zoals de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen (OESO Richtlijnen) en *UN Guiding Principles on Business and Human Rights* (UNGP's). Gedurende het jaar hebben leden van de werkgroep zich aangesloten bij online webinars die gaan over het invoeren van wetgeving op EU niveau. In november woonden leden van de werkgroep een conferentie bij 'Verantwoord Ondernemen in Nederland', waarbij de ontwikkelingen op het gebied van wetgeving in detail werd besproken. Dit geeft de werkgroep een goede basis om de opgedane kennis toe te gaan passen.

Met behulp van een juridische analyses van de subgroep bedrijfsleven, klimaat en mensenrechten kon de stichting Reclame Fossielvrij zes grote gemeentes bewegen om fossiele reclame (al dan niet gedeeltelijk) uit de stad te weren. Zo heeft de gemeente Amsterdam in een convenant met een reclame-aanbieder in de metro vastgelegd dat advertenties voor fossiele producten (zoals vliegzeilen) niet toegestaan zijn. Daarnaast heeft deze sub-werkgroep een opiniestuk geschreven in het Financieel Dagblad (12 november) met als titel: 'Landelijk verbod op fossiele reclame is denkbaar en verdedigbaar'. In dit artikel wordt de vrijheid van meningsuiting afgezet tegen de noodzaak van een fossiel reclameverbod. Ook heeft de sub-werkgroep op 15 november een lobbybrief gestuurd naar de informateur, Kamercommissies en fractievoorzitters

waarin wordt gevraagd om een landelijk verbod op fossiele reclame. Tot slot hebben (mede) dankzij bovenstaande activiteiten zes politieke partijen een verbod op fossiele reclame opgenomen in hun verkiezingsprogramma voor 2022.

De subgroep Nationaal Actieplan Mensenrechten en Bedrijfsleven gaf uitgebreide input bij de consultatie van het concept Nationale Actieplan Mensenrechten en Bedrijfsleven (NAP). In het NAP staat wat de overheid overheidsbreed doet om uitvoering te geven aan de UNGP's en wat de overheid de komende periode van plan is om mensenrechtenschendingen in het bedrijfsleven tegen te gaan. De input van de werkgroep is gegeven tijdens een schriftelijke fase en een bijeenkomst bij de SER waar de schrijvers van het plan en verschillende stakeholders (waaronder vertegenwoordigers van het NJCM) met elkaar in discussie traden over het NAP. De werkgroep was positief gestemd over de verdere ontwikkeling van het NAP ten opzichte van de voorgaande (eerste) versie, doordat het een Rijksbreder plan was en een stuk concretere beleidsplannen bevatte. Tegelijkertijd was de werkgroep er kritisch op dat het conceptplan voornamelijk een uiteenzetting was van al lopende trajecten, in plaats van dat vanuit het NAP nieuwe initiatieven werden begonnen. Specifiek kan genoemd worden dat de werkgroep bij de consultatie bijvoorbeeld veel aandacht heeft gevraagd voor de toegankelijkheid van remedies voor slachtoffers en een grotere rol voor bestuursrechtelijke handhaving.

Ook werkten werkgroepleden aan diverse verzoeken die in het algemeen vanuit het NJCM werden geïnitieerd. Zo hebben een tweetal werkgroepleden meegedacht over hoe de belangengroep 'grootouders voor het klimaat' aandacht kon vragen voor de volgens hen benodigde wijziging van artikel 21 Grondwet.

In 2021 hebben ook organisatorische ontwikkelingen plaats gevonden in de werkgroep. Kamala Laghate stopte als voorzitter van de werkgroep. De werkgroep en het NJCM zijn haar erg dankbaar voor haar jarenlange toeloozende inzet als voorzitter. Willemijn Hirzalla – Leenhouts heeft het stokje van Kamala overgenomen. In 2021 stopte ook Jan Eijsbouts als geëngageerde van de werkgroep. De werkgroep en het NJCM zijn hem heel dankbaar voor zijn jarenlange inzet en advies.

Werkgroep Staats- en Bestuursrecht

In 2021 heeft de werkgroep Staats- en bestuursrecht zich wederom beziggehouden met corona en mensenrechten. De werkgroep heeft een brief geschreven aan de Tweede en Eerste Kamer en de Ministers van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, van Justitie en Veiligheid en van Volksgezondheid, Welzijn en Sport over het wetsvoorstel Tijdelijke wet testbewijzen COVID-19. Daarbij werden zorgpunten geuit over de noodzakelijkheid, proportionaliteit en subsidiariteit van het wetsvoorstel. Verder is aandacht gevraagd voor de diverse grondrechten die door de verplichting uit het wetsvoorstel worden geraakt, waaronder het recht op onderwijs, de bewegingsvrijheid, het verbod op discriminatie en de bescherming van persoonsgegevens. Ook heeft de werkgroep meegewerkt aan een open brief waarbij 28 organisaties voor mensenrechten en digitale rechten, waaronder het NJCM, het Europees Parlement waarschuwen voor risico's op het gebied van databescherming en discriminatie in het huidige voorstel voor een *Digital Green Certificate* ('vaccinatiepas') en een brief aan het Europees Parlement over de bezwaren van het NJCM bij de invoering van een *Digital Green Certificate*. Daarnaast heeft de werkgroep gereageerd op het wetsvoorstel 'Tijdelijke wet differentiatie coronatoegangsbewijzen (2G)' en het daarmee voorgenoemde 2G-beleid. Middels een brief aan de Tweede Kamer en de Eerste Kamer heeft het

NJCM haar zorgen geuit.

Werkgroep Strafrecht

De werkgroep Strafrecht heeft ook dit jaar weer aandacht besteed aan nieuwe wetten en wetsvoorstellen op het gebied van het strafrecht. Voorbeelden hiervan zijn het wetsvoorstel uitbreiding van het taakstrafverbod, het wetsvoorstel verwerking persoonsgegevens in het kader van coördinatie en analyse van terrorismebestrijding en nationale veiligheid, het wetsvoorstel wijziging van de rijkswet op het Nederlandschap en het wetsvoorstel geweldsaanwending politieambtenaar. In het kader van het wetsvoorstel 'strafbaarstelling verblijf in een door terroristische organisaties gecontroleerd gebied' bleef de werkgroep ook in 2021 de ontwikkelingen scherp in de gaten houden in samenwerking met Amnesty International. Op 21 april bespraken de twee organisaties hun bezwaren rondom dit wetsvoorstel met de Minister van Justitie en Veiligheid. In mei volgde er een gezamenlijke brief aan de Eerste Kamer met de oproep om het wetsvoorstel te verwerpen.

Sinds 2021 is de werkgroep Internationaal Strafrecht onderdeel van de werkgroep Strafrecht, waardoor de werkgroep ook aandacht heeft besteed aan strafrechtelijke ontwikkelingen op internationaal gebied. Onder andere heeft de werkgroep zich beziggehouden met het dossier Hawija en overheidsaansprakelijkheid, het Europees aanhoudingsbevel (EAB) en het MH17-proces.

Tot slot is de werkgroep druk bezig geweest met de organisatie van een seminar over de uitbreiding van het taakstrafverbod en heeft de werkgroep meegeschreven aan de *Rule 9.2 submission* aangaande het actieplan omtrent de *Murray*-zaak (terugkeer in de maatschappij van een levenslaggestrafte).

De werkgroep Strafrecht vergadert elke maand en had het afgelopen jaar ongeveer 24 actieve leden. De werkgroepleden zijn grotendeels werkzaam in het strafrecht als advocaat of juridisch medewerker bij de rechtspraak en het Openbaar Ministerie. Geïnteresseerden zijn altijd welkom om bij een vergadering aan te schuiven.

Werkgroep Verdragsrapportages

De werkgroep Verdragsrapportages kijkt terug op een bewogen jaar, waarin een aantal sleutelfiguren zich genoodzaakt zag om ermee te stoppen, waaronder de voorzitter. Uit de leden stond een interim-voorzitter op en nieuwe leden werden geworven en ingewerkt. Hoewel deze veranderingen invloed hebben gehad op de effectiviteit van de werkgroep en ondanks de impact van de pandemie, wisten de leden elkaar te vinden en konden zij mooie resultaten boeken.

In de eerste maanden van 2021 is opvolging gegeven aan een gesprek met het Ministerie van Buitenlandse Zaken over de vernieuwing van het *Common Core Document* (CCD). Het NJCM heeft hierover een korte notitie opgesteld voor het ministerie. Verder stelde de werkgroep een List of Issues Prior to Reporting op voor de review van het VN-Anti Folterverdrag (LIOPR CAT). De werkgroep deed dit in samenwerking met andere NGO's en experts. In 2022 zal de werkgroep hier opvolging aan geven naar aanleiding van de observaties als ingediend door de Nederlandse overheid. Tot slot wist de werkgroep eind 2021 een begin te maken met het schrijven van een bijdrage aan de Universal Periodic Review waarvoor Nederland in 2022 op het programma staat.

Werkgroep Vreemdelingenrecht

De werkgroep Vreemdelingen behandelde verschillende onderwerpen en werkte mee aan de lopende rapportages, maar had moeite om de nodige focus aan te brengen om door te kunnen pakken op het een of ander. Enerzijds is er een aantal sterke organisaties actief op het onderwerp, waardoor de werkgroep soms zoekende was naar de toegevoegde waarde van het NJCM. Anderzijds vormde ook de polarisatie op sommige onderwerpen een dilemma. Dit leidde tot de discussie of zij met het NJCM meer activistisch of juridisch wilden opereren. Het grootste obstakel echter was het gebrek aan tijd bij de twee voorzitters om de werkgroep te leiden. Zij gingen daarom op zoek naar geschikte vervangers binnen de werkgroep. In 2022 namen Ralph Severijns en Machteld van Werven namen het stokje over.